

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Viktorie Ducká

Jazyková charakteristika gibraltarské mluvy yanito/llanito

Language characteristic of the Gibraltarian speech yanito/llanito

Praha 2016

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě velmi poděkovala doc. PhDr. Petru Čermákovi, Ph. D., za veškerý čas, ochotu a odborné vedení mé práce.

Dále bych chtěla poděkovat Charo Espresati Pecino, ředitele flamenkové skupiny „Albarracín“ z města San Roque, za cenné kontakty a poskytnutí informací.

Mé poděkování patří také pracovníkům novin *The Olive Press*, obzvláště novinářce Marii Sánchez Rodri, za spolupráci při získávání údajů.

V neposlední řadě patří velké díky mým přátelům, zejména Andree Pištěkové a Kristýně Černohousové, za pomoc s překladem do českého jazyka, a také celé mé rodině za podporu při studii.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 2. ledna 2017

.....

Viktorie Ducká

Abstrakt:

Cílem této diplomové práce je představit jazykovou situaci na Gibraltaru. Pozornost bude věnována zejména zvláštnímu jazykovému útvaru, který je tradičně označován termínem llanito.

Aby mohl být tento jev popsán ve všech souvislostech, musí být zasazen do historicko-kulturního a jazykového kontextu. Práce je strukturována tak, aby tento kontext osvětlila.

V úvodní kapitole je nastíněna historie Gibraltarů včetně souhrnného přehledu nejlivnějších etnik, které díky svým jazykům a svébytné kultuře výrazně přispěly ke zrodu a vývoji llanita jako specifické gibraltarské mluvy.

Problematika spojená se samotným pojmem je tématem třetí kapitoly. Pozornost je věnována terminologickým otázkám – postupně jsou analyzována alternativní označení llanita, totiž yanito či gibberish atd., a jsou analyzovány hypotézy spjaté s těmito názvy.

Čtvrtá kapitola se zabývá jazykovými vrstvami, ve kterých u llanita nalezneme nejvíce specifických rysů (syntax, fonetika, slovní zásoba a frazeologie), a povahou těchto rysů.

V následující kapitole je pojednáno o dvou Yanito slovnících, totiž o, výkladových slovnících obsahující gibraltarské pojmy a ustálené výrazy. Jedná se o jedinou existující datovou základnu pro llanito.

Na závěr je přiblížena aktuální jazyková situace na Gibraltaru. Víze renomovaných jazykovědců o jejím dalším vývoji v budoucnosti jsou konfrontovány s názory rodilých mluvčích llanita.

Klíčová slova: llanito a yanito, kulturní a jazyková interakce, etymologie, bilingvismus, frazeologie, yanito slovníky, sociolingvistická situace na Gibraltaru

Abstract:

The aim of this thesis is to introduce the linguistic situation in Gibraltar. Main attention will be paid to the special local speech, which is traditionally called llanito.

To describe this phenomenon in all contexts, it must be set in the historical-cultural and linguistic context. The thesis is structured in order to clarify this context.

The introductory chapter outlines the history of Gibraltar, including a comprehensive overview of the most influential ethnic groups who greatly contributed to the origin and development of the specific Gibraltarian speech with their distinct languages and cultures.

Topic of the third chapter are the problems associated with the very concept of llanito. Attention is paid to the questions of terminology - alternative names for llanito are gradually analyzed, namely yanito or gibberish etc., and also hypotheses associated with these names.

The fourth chapter describes the language layers in which we find the most specific features of llanito (syntax, phonetics, vocabulary and phraseology), and the nature of these features.

The next chapter focuses on two Yanito dictionaries, both dictionaries containing Gibraltar terms and fixed expressions. These dictionaries are the only existing data base for llanito.

The final chapter describes the current linguistic situation in Gibraltar. Visions of renowned linguists of its future development are compared with those of native llanito speakers.

Key words: *llanito and yanito, cultural and linguistic interaction, etymology, bilingualism, phraseology, yanito dictionaries, sociolinguistic situation in Gibraltar*

Obsah

1	ÚVOD	8
2	ETNICKO-JAZYKOVÁ BÁZE V HISTORICKÉ PERSPEKTIVĚ.....	11
2.1	GEOPOLITICKÉ HLEDISKO.....	12
2.2	SOCIÁLNÍ A ETNICKÉ HLEDISKO PRŮŘEZEM GIBALTARSKOU HISTORIÍ ..	13
2.2.1	<i>Arabská přítomnost.....</i>	13
2.2.2	<i>Španělská entita.....</i>	14
2.2.3	<i>Židovská entita.....</i>	14
2.2.4	<i>Marocká entita.....</i>	14
2.2.5	<i>Janovská entita</i>	15
2.2.6	<i>Francouzská entita.....</i>	15
2.2.7	<i>Britská entita.....</i>	16
2.2.8	<i>20. století: Franco, Velká Británie a Gibraltárané</i>	17
3	ETYMOLOGIE LLANITA	19
3.1	MOŽNÉ PŘEDPOKLADY PRO VZNIK SLOVA LLANITO	19
3.1.1	<i>Llanito jako odvozenina od křestního jména Giovanni</i>	19
3.1.2	<i>Llanito jako odvozenina od křestního jména Johnny</i>	20
3.1.3	<i>Llanito jako odvozenina od geografického názvu el llano</i>	20
3.1.4	<i>Odvození od dalších významů pro llano.....</i>	21
3.1.5	<i>Termín yanito.....</i>	21
3.1.6	<i>Termín yanito jako odvozenina od arabského [džani]</i>	21
3.1.1	<i>Termín janito</i>	22
3.1.2	<i>Termín gibberish.....</i>	22
4	STRUKTURNÍ CHARAKTERISTIKA LLANITA.....	23
4.1	LLANITO JAKO CODE-SWITCHING SYSTEM. SYNTAKTICKÁ ROVINA.....	23
4.1.1	<i>Fakultativní slovní kombinatorika.....</i>	24
4.1.2	<i>Perifrastické konstrukce hacer + -ing.....</i>	25
4.1.3	<i>Hláskové kontrakce a jejich typy</i>	25
4.2	FONETICKÁ A FONOLOGICKÁ ROVINA	27
4.3	LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	30
4.3.1	<i>Španělská slova v llanitu</i>	31

4.3.2	<i>Anglické prvky ve slovní zásobě</i>	32
4.3.3	<i>Slova přejatá z židovské španělštiny</i>	33
4.3.4	<i>Slova přejatá z italštiny</i>	33
4.3.5	<i>Slova přejatá z francouzštiny</i>	34
4.3.6	<i>Slovní unikáty Gibraltáranů</i>	35
4.3.7	<i>Na pomezí slovo tvorby a morfologie: dvojí číslovky v llanitu</i>	35
4.3.8	<i>Yanito slovníky</i>	36
5	LLANITO A PODOBNÉ JAZYKOVÉ ÚTVARY	39
5.1	LLANITO VERSUS SPANGLISH.....	39
5.2	LLANITO VERSUS CHICANO.....	40
6	JAZYKOVÁ IDEOLOGIE GIBALTARU: VČERA, DNES A ZÍTRA	42
6.1	GIBALTAŘANÉ V DUCHU BILINGVISMU	42
6.2	JAZYKOVÉ REFORMY VE 20. STOLETÍ	44
6.3	FAKTORY, KTERÉ OVLIVNILY SOUČASNÝ STAV: SHRUTÍ. MÉDIA	45
6.4	VYHLÍDKY DO BUDOUCNOSTI	48
7	ZÁVĚR	50
8	RESUMEN	53
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
9.1	TIŠTĚNÁ LITERATURA.....	56
9.2	ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	58
10	SEZNAM OBRÁZKŮ:	60

1 Úvod

Když se řekne Gibraltar, nejspíše se každému z nás vybaví britská vojenská základna, stejnojmenná skála a evropské unikum: bezocasé opice. Ovšem ten, kdo toto území skutečně navštívil, mi dá za pravdu, že za unikátní lze považovat též tamní jazykovou situaci.

Podnětem, který mě přivedl k námětu této diplomové práce, se stal můj pobyt na Gibraltar v roce 2014. Poznala jsem tamní kulturu a běžný život – a nemohla jsem si nevšimnout, jak zajímavé je toto malé území (rozlohou necelých 6,8 km²) z jazykového hlediska.

Po staletí na gibraltarském území koexistovalo hned několik jazyků. Během bouřlivého vývoje, jehož průběh a důsledky nastíním v první kapitole, docházelo ke střetu dvou dominantních jazykových kultur: anglické a španělské. Gibraltar jakožto samosprávná britská kolonie si za úřední jazyk zvolil angličtinu. Zároveň tu ale vždy byla přítomnost a silný vliv španělštiny, které byly logickým důsledkem zeměpisné blízkosti Španělska. A tak tu vedle sebe existovaly angličtina a španělština, a navíc se vytvořily podmínky pro vznik specifického jazykového útvaru zvaného llanito.

Cílem této práce bude popsat podstatu a specifika této gibraltarské jazykové zvláštnosti a zasadit ji do kontextu obecné jazykové situace na Gibraltar. Hned na začátku je třeba zdůraznit, že llanito nelze vnímat jako ucelený jazykový systém. Jedná se o proměnlivý jazykový útvar, jenž velmi selektivně mísí základní rysy španělštiny a angličtiny. K tomu, abychom hlouběji poznali a pochopili tento útvar, je nemožné odhlédnout od jeho historického, společenského a kulturního kontextu. Proto bude část výkladů dosti obecných, zejména v kapitole věnované dějinám a kultuře zkoumané jazykové oblasti.

Teoretické úvahy obsažené v práci vlastně vycházejí z prvotních velmi jednoduchých, triviálních otázek: Co je vlastně llanito, proč a jak vzniklo? Jaký je z jazykového hlediska každodenní život obyvatel Gibraltar? Lze u nich mluvit o bilingvistu? A jak vnímají llanito a jeho vztah ke španělštině a angličtině?

Hledání odpovědí na tyto otázky se stalo vodítkem pro mou práci a odráží se i v její osnově.

V úvodní kapitole stručně nastíním historii Gibraltar a poukážu na tamní etnické a jazykové vývojové tendence, které jsou mimo jiné důležité pro existenci llanita.

V druhé kapitole se zaměřím na llanito jako takové. Budu se zabývat otázkami terminologickými (to proto, že pro llanito existuje více názvů), a především se budu věnovat nejvýznamnějším lingvistickým teoriím, které vysvětlují původ a povahu tohoto jazykového útvaru (jde o teorie autorů jako John Lipski, David Levey či Anja Kellermanová). Vzhledem k rozkolísané a sporné terminologii zdá se mi víc než vhodné připomenout, že se v celé práci budu držet pojmu llanito.

V následujících kapitolách načrtnu strukturní charakteristiku llanita. Není to lehký úkol, protože jak vyplyne z dalších výkladů, jeho specifčnost se zdaleka neodráží na všech jazykových rovinách. Proto se budu věnovat zejména syntaxi, lexiku a frazeologii.

Studium slovní zásoby minoritních útvarů, jako je llanito, je tradičně spjata s tvorbou slovníků – slovníky mimo jiné hrají zásadní roli při snaze o uchování takového jazykového útvaru. V rámci léxika proto ještě představím tzv. yanito slovníky a pokusím se popsat jejich strukturu a význam.

V páté kapitole představím dva jazykové fenomény (*spanglish* a *chicano*) obdobné llanitu, se kterým je následně také srovnám. Uvedu jak odlišné, tak sdílené rysy těchto jazykových útvarů.

Závěrečná kapitola bude pracovat s výsledky kapitol předcházejících a bude sociolingvistické povahy: na základě analýzy dat dokládajících tendence v užívání jazyků na Gibraltar se pokusím načrtnout aktuální jazykovou situaci. Svě závěry zasadím do kontextu existujících teoretických hypotéz o budoucnosti llanita.

Jako zdroj informací mi v práci poslouží zejména poznatky z existující sekundární literatury. U některých témat je doplním o výsledky vlastního přímého osobního pozorování a o komentáře a názory získané od rodilých mluvčích.

Na závěr této úvodní kapitoly bych ráda zdůraznila, že jazyková situace na Gibraltar představuje podle mého názoru nesmírně poutavé a zároveň originální téma. Jedinečnost námětu má ale i svou stinnou stránku, totiž relativní nedostatek odborné literatury. V české hispanistice jde o téma v podstatě neznámé, pokud je mi známo, neexistují žádné relevantní studie. Byla jsem proto nucena používat výhradně zahraniční prameny, pokud byly dostupné (bohužel, část z nich je nedostupných). Povaha těchto pramenů je různorodá: vedle seriózních odborných lingvistickým pramenů existují i texty, jejichž autory jsou aktivisté-laici, kteří se snaží ovlivnit vývoj jazykové situace na Gibraltar. Já budu pochopitelně pracovat se zdroji odbornými – druhý typ zdrojů bude

použit výjimečně, pro ilustraci některých aspektů sociolingvistické situace na zkoumaném území.

Předkládaná práce je tak v kontextu české hispanistiky jedním z prvních textů věnovaných jazykové situaci na Gibraltar. Pevně doufám, že se může stát inspirací pro studie další.

2 Etnicko-jazyková báze v historické perspektivě

„...jsme etablované společenství lidí, kteří pocházejí z mnoha částí Evropy, ale mají společnou národní identitu – nejsme ani Britové, ani Andalusané, nýbrž Gibraltárané...“¹

Podle mnohých je primárním stavebním principem lidských společenství sdílený jazyk a až sekundárně historie a kultura. Jazyk je totiž jejich klíčovým pojítkem, ba dokonce hlavní definiční charakteristikou národa. Považuji za zcela logické tvrzení, že ovládnutí určitého jazyka je nejdůležitějším předpokladem pro to, aby se někdo stal příslušníkem určitého národa.² Jinými slovy, jazyk lze chápat jako prvek, který plní sociální funkci, protože umožňuje a usnadňuje komunikaci mezi jeho uživateli, tzv. nositeli, v příslušném společenství. Jazyk tedy promítá a aktualizuje myšlenky jedince a spojuje je s myšlenkami dalších jedinců z daného společenství. Zároveň toto společenství tímto způsobem propojuje a sjednocuje.

Zkoumáme-li vztah jazyka a společnosti, nesmíme opomenout další důležitou funkci jazyka: plní úlohu generačního sdělovacího prostředku. Jazyk tak prostředkem uchování tradice – a skrze něj lze také pochopit historii obecně i konkrétní historické jednotlivé události.

Výše uvedený citát od významného historika Petera Golda přesně odráží názor a pocity Gibraltáranů, jejich vnímání národní identity. Otázka suverenity a národní identity je ostatně mezi historiky a samotnými obyvateli Gibraltaru velmi diskutované téma. Vedou se diskuse o tom, která z národností nebo etnik má největší zásluhu na vybudování gibraltarské národní společnosti.

To, že se právě v Gibraltaru tolik řeší otázka národní identity, není rozhodně náhoda: dějiny této oblasti jsou řetězem sociálních, etnických a politických změn, které vedly k rozkolísání vnímání národní identity. Pokusme se proto definovat tento pojem právě ve vztahu k gibraltarské oblasti.

Definice národní identity existuje celá řada. Některé jsou stručnější a berou v úvahu jen některé aspekty, jiné usilují o vyčerpávající vymezení pojmu. Důsledkem je, že všeobecně uznávaná definice neexistuje.

¹ GOLD, Peter. *A Stone in Spain's Shoe: The Search for a Solution to the Problem of Gibraltar*. Liverpool: Liverpool University Press, 1994, s. 107. Citace převzata z tohoto originálu:

„...we are established community who have come from many parts of Europe but who today have an identity as a people, we are neither British nor Andalusian, but Gibraltarian...“

² WEBER, E. The Myth of the Nation and the Creation of the „Other“. In *Critical Review* 15 (3–4:), 2003, s. 387–402.

Národní identita se obvykle definuje buď z hlediska teoretického, nebo z pohledu příslušníka dané skupiny. Bývá vymezována buď jako kolektivní sociální identita, nebo se chápe jako výraz (pozitivního) vztahu jedince k vlastnímu národu. Definice národní identity Gibraltářanů je ovšem specifická – já se ve své práci zaměřím především na sociální hledisko.

Pokus o obecnou definici národní identity nabízí český filozof a historik Jaroslav Krejčí: je to podle něj něco, co je definováno především společnou historií, jednotným jazykem, územím, společnými sociálními a hospodářskými institucemi, vládou a společnou vírou.³ Pokusme se na základě této definice načrtnout základní rysy gibraltarské identity. V následujících odstavcích se zaměříme na klíčové faktory historické, geografické, sociální a etnické, a především na jazyk, ve kterém se vlastně odrážejí všechny zmíněné faktory.

Nejprve budeme věnovat pozornost dvěma obtížně oddělitelným charakteristikám, společnému území a společné historii.

2.1 Geopolitické hledisko

Gibraltar, území o rozloze pouhých 6 km², je britská enkláva na jihu Pyrenejského poloostrova, která sousedí se španělskou autonomní oblastí Andalusie. Vzhledem k tak malé rozloze je vlastně až paradoxní, že se toto území stalo předmětem sporu tak velkých velmocí, jakými byly a jsou Španělsko a Velká Británie.

Pro svou strategickou polohu bylo toto území vždy velmi důležité. Klíčový význam měla gibraltarská skála o výšce 425m, jejichž vrcholky dodnes obývají kolonie legendárních magotů⁴ a která varovala projíždějící lodě před vstupem do nebezpečných vod Atlantského oceánu. Existence a důležitosti tohoto skalnatého útesu si byli vědomi již antičtí Řekové a Římané, kteří mu přezdívali Calpe. V pověstech se objevuje také pod poetickým názvem Heráklovy sloupy.⁵

Není tedy divu, že toto strategické území bylo vždy předmětem zájmu mocností a že zároveň lákalo k životu lidí z nejrůznějších končin. Dnešní stav, kdy se Gibraltářané nepovažují za Brity ani za Španěly, je specifickým výsledkem specifického vývoje.

³ KREJČÍ, J. *O češtví a evropanství: o českém národním charakteru (1. díl)*. Ostrava: Amosium Servis, 1993, s. 17.

⁴ Makak magot či magot bezocasý je druh bezocasé opice. Jedná se o jediný druh opice, který žije na evropském kontinentu.

⁵ KOŠTÁL, Vratislav. *Podivný spor o Herkulovy sloupy*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 40-41. Podle legendy byla gibraltarská skála Calpe a protilehlá africká hora Abyla původně spojeny a právě Herkules úderem své pěstí zrušil tuto jednotu.

Podívejme se stručně na historii území, na změny, u nichž nás bude zajímat především etnický a národnostní rozměr. Hledisko historické a etnické vzápětí doplníme hlediskem sociálním a sociolingvistickým: není podstatné jen to, kdo byli předci současných obyvatel, ale i to, kým se cítí být tito dnešní obyvatelé.

2.2 Sociální a etnické hledisko průřezem gibraltarskou historií

Výhody spočívající v kontrole nad komunikací mezi Evropou a Afrikou využila v dějinách Gibraltaru nejedna mocnost. Po staletí na tomto území koexistovaly a vzájemně se ovlivňovaly různé národy - zvláště důležitou roli měli Mauři, Malt'ané, Španělé, Janované, Britové a Židé. Zmínky o četném etnickém a kulturním střetávání a vzájemném ovlivňování najdeme již ve fénických, kartaginských, ale také římských pramenech. V době stěhování národů zde byla zaznamenána také přítomnost Vandalů, kteří se odtud vydávali do Afriky.

2.2.1 Arabská přítomnost

Získání Gibraltaru pod muslimskou nadvládu proběhlo na začátku 8. století. Území se zmocnil v roce 711 maurský emír Tarik ibn Zajád, podle něžž byla pojmenována gibraltarská skála (odvozeno z arabského Jabr al-Tariq neboli „Tarikova skála“, více ale známa jako: „Skála“, „The Rock“ či „Peñón“). Později, po nastolení britské moci, dalo původní arabské jméno skály název také celému výběžku:⁶ Britové nejen rozšířili původní význam slova, ale zkomolením arabského názvu došlo ke vzniku dnešní podoby, tj. Gibraltar. Přesně řečeno, jde o fonetický „přepis“ původního názvu: [džibl al tar] → Gibraltar.

Maurský vliv, který se projevil mimo jiné v kulturní a jazykové oblasti, zde trval po sedm století. Ústup arabského vlivu přišel s reconquistou. Konec boje za znovudobytí Pyrenejského poloostrovy křesťany udal gibraltarským dějinám nový směr: moci se ujali Katoličtí králové.

⁶ PAVLŮ, Radek. *Pyrenejský poloostrov*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998, s. 18.

2.2.2 Španělská entita

Po završení reconquisty se Gibraltar dostal do rukou Španělů (z geografického pohledu ke Španělsku patřil vždy). Ovšem světové dějiny si z tohoto malého území v následujících stoletích udělaly šachovnici, kde hrály hlavní roli španělská a britská koruna.

Dominantní arabský vliv byl po sedmi stoletích vystřídán vlivem španělským. Jednalo se o jedno z vůbec posledních velkých území, které křesťané po téměř osmi staletích v rámci reconquisty dobyli na Maurech (později padla už jen Granada). Když v roce 1469 byla sjednocena Aragonie s Kastilií, začal Gibraltar v očích španělského dvora nabývat na důležitosti.

Prvním velkým zásahem na jeho území bylo nařízení královny Isabely Kastilské vybudovat významnou španělskou pevnost přímo pod gibraltarskou skálou.

Dalším podstatným projevem prosazování španělského elementu byl vliv jazykový. Od roku 1462 až do roku 1763, kdy štafetu převzali Britové, byla španělština jediným úředním jazykem na tomto území.

2.2.3 Židovská entita

Konec arabské nadvlády přinesl i „systémovou“ a „funkční“ změnu: až dosud bylo území důležité především ze strategického politického hlediska. Nyní začalo nabývat na významu ekonomickém. Nárůst obchodní důležitosti byl spjat s příchodem židovských obchodníků. První velký příliv Židů souvisel s vydáním náboženského ediktu v roce 1492 Katolickými králi, který přispěl k rozšíření etnické báze Gibraltarů. Tento dokument totiž zakazoval provozovat židovskou víru na španělském teritoriu. A tak se museli Židé rozhodnout, zda přijmout křesťanství, nebo odejít do exilu. Následující období velkých pronásledování, která se jen prohlubovala, mělo za následek usazení určité části Židů právě na Gibraltar. Další část Židů byla přes Gibraltar deportována do Maroka, Ceuty či Mellily.

2.2.4 Marocká entita

Deportace španělských Židů do Maroka měla význam pro budoucí vývoj: na začátku 18. století začalo docházet k výraznějším kontaktům mezi sefardskými Židy ze severu Maroka, tzv. mluvčími Haketie, a obyvateli Gibraltarů. Kvůli velké chudobě a extrémním životním podmínkám, kterým museli čelit mluvčí Haketie v Maroku, byl jejich kontakt s Gibraltarem stále těsnější. Mladší Maročané začali odcházet ze svého

území a směřovali především na území sesterských komunit včetně Gibraltaru, jenž nabízel mnohem stabilnější podmínky.⁷ Uvádí se, že tohle spojení přetrvalo až do 20. století.⁸

2.2.5 Janovská entita

Kromě Židů pozměnili charakter Gibraltaru také Janované, kteří zde začali obchodovat po skončení křížových výprav ve Středozeří.

Obchody kupců z Janova se postupně rozšířily na území celého Středozeřího moře a Janované se usadili také na Skále. V té době, začátkem 18. století, byl Gibraltar dobyt holandsko-britským expedičním sborem.

Opěrným bodem dlouhodobých jazykových a kulturních kontaktů mezi obyvateli Gibraltaru a Janovany byl čilý obchodní ruch mezi Gibraltarem a marockými přístavy. I ten se pojí se začátkem 18. století. Dle dostupných zdrojů se mezi kapitány nebo členy posádky našel vždy minimálně jeden Janovan, jelikož si to zaslouhoval svými námořnickými schopnostmi.

Jiné zdroje zdůrazňují, že příchod Janovanů na území Gibraltaru způsobila také touha najít nové odbytiště ve Středozeřího moři. Nejčastěji obchodovali s vínem či jiným alkoholem, ale věnovali se také přepravě zboží či pomocným pracím u britských vojenských oddílů.⁹

2.2.6 Francouzská entita

Poté, co v roce 1789 skončila Velká francouzská revoluce, zformovala se ve Francii vlna migrantů, kteří vycestovali ze své země do ostatních evropských zemí. Jednou z takových žádaných destinací byl Gibraltar. Některé historické prameny uvádějí, že Francouzi, kteří se na Skále usadili trvale, se začali zabývat obchodem, podobně jako Židé, kteří sem přišli ze sousedního Španělska. Jak uvádí David Levey (2008), odborník na gibraltarské dějiny, v době napoleonských válek, tj. během necelých 13 let, vzrostla francouzská komunita o 53 osob. Neméně zajímavý je důkaz o nárůstu francouzské

⁷ SISO, Alicia. Haketía: Discovering the Other Judeo-Spanish Vernacular. In *Judeo Spanish and the Making of a Community*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015, s. 126.

⁸ K největšímu stěhování Maročanů došlo v roce 1965 po osvobození Maroka.

⁹ KRAMER, J. *English and Spanish in Gibraltar*. Hamburg: Helmut Buske Verlag, 1986, s. 48.

populace na Gibraltaru v roce 1891 o 37 osob.¹⁰ I přesto, že Francouzi představovali jen malé procento celkové populace Gibraltaru, jejich vliv na zdejší kulturu nelze podceňovat.

Francouzský jazyk a s ním spjatá kultura byly vždy v Evropě považovány za nositele vzdělanosti a příslušnosti k aristokracii. Není tedy divu, že šéfredaktorem prvních gibraltarských novin *Gibraltar Chronicle* (1801) byl právě Francouz, Charles Bouisson, který první a následující články nechal publikovat nejen v angličtině, ale také ve francouzštině. Kromě obchodu se tedy francouzská komunita ujala také publicistiky. A vzhledem k tomu, že v tomto období stále převládala velká negramotnost, zaměřil se tisk na úzký kruh elity, nehledě na její procentuální zastoupení mezi gibraltarským obyvatelstvem. A tak nás nepřekvapí francouzské jazykové vlivy v oblasti módy, textilního a oděvního průmyslu.

2.2.7 Britská entita

Na začátku 18. století nastala na Gibraltaru další politická změna. Po složitých peripetiích se území v algeciraském zálivu zmocnili Britové: dobyli toto území v roce 1704 v době války o španělské dědictví. Poté bylo Španělsko donuceno uzavřít tzv. Utrechtskou smlouvu a v roce 1713 předat toto území Velké Británii.¹¹

Avšak tato dohoda neznamenal pro Gibraltar definitivní klid. Válečné konflikty pokračovaly i v dalších stoletích, a tak byla britská Skála atakována z různých stran. V našem stručném shrnutí zmiňme fakt, že v 18. století Britové dokázali uhájít čerstvě dobyté území hned několikrát. Ovšem k těm nejostřejším střetnutím došlo v průběhu napoleonských válek na začátku 19. století, a ještě větší vliv na složení obyvatel Gibraltaru měla druhá světová válka a události s ní spojené.

Před zahájením druhé světové války zde Britové vybudovali letiště a vojenskou námořní základnu, čímž se Gibraltar stal důležitou bází Spojenců. Vylodily se zde válečné lodě z Afriky a také se zde neustále prováděly vojenské operace. Důležitost a výhody spojené nejen s polohou, ale také nejnovější vojenskou vybaveností tohoto území si uvědomoval také Hitler, který sem plánoval invazi. A právě obava před bombardováním

¹⁰ LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008, s. 24.

¹¹ MALENOVSKÝ, Jiří. *300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltaru. Mezinárodní vztahy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2013, s. 7.

německým a italským letectvem přispělo k tomu, že se složení obyvatel Gibraltaru změnilo. Na začátku roku 1940 proběhla první velká evakuace civilního obyvatelstva, nejdříve do marocké Casablanky. Později lze sledovat tři hlavní migrační vlny Gibraltářanů: směřovaly na britskou pevninu (včetně Skotska a Irska), Madeiru a Jamajku.¹²

K repatriačnímu procesu došlo až na začátku roku 1944 na základě oficiálního nařízení britské vlády. Ovšem kompletní návrat civilistů do původních domovů trval minimálně jednu dekádu.

V důsledku gibraltarské evakuace a následné migrace se Gibraltářané dostali do intenzivního kontaktu s anglickými mluvčími. Přesně v tuto chvíli se angličtina stala pro Gibraltářany jedním z klíčových dorozumívacích jazyků. Navíc soužitím s těmito mluvčími byli Gibraltářané dost ovlivněni také jejich kulturou. V dnešní době nelze tyto „pozůstatky“ přehlédnout. Dobrým příkladem může být Main Street, tedy hlavní ulice.¹³ Zdejší tepna je turisty velmi vyhledávaná nejen pro nákupy (obzvlášť levného alkoholu a cigaret, protože Gibraltar je zónou, kde se neplatí DPH), ale jedná se také o historické centrum. Nacházejí se zde domy s výrazně španělskými architektonickými rysy, ovšem četné stavby a paláce nesou pečeť britského koloniálního stylu. Jezdí se zde vpravo a poštovní schránky, telefonní budky či odpadkové koše jsou naprosto identické s těmi v Anglii.

2.2.8 20. století: Franco, Velká Británie a Gibraltářané

Zlomovým okamžikem pro koloniální impéria se stala druhá světová válka. Dopady války na britské impérium byly devastující. Na jejím konci byla Velká Británie ekonomicky naprosto vyčerpána, což mělo za následek oslabení její moci a posílení nacionalistických hnutí v jejích koloniích. Konec druhé světové války znamenal počátek koloniální krize, která vyústila v dekolonizační proces. V souvislosti s dekolonizací, během které Velká Británie poskytla nezávislost většině svých koloniálních území, zrodila se ve Španělsku naděje na získání Gibraltaru. Je třeba zdůraznit, že dekolonizací se obvykle rozumí osamostatnění, v případě Gibraltaru byla ale situace odlišná. To, co Gibraltar odlišovalo od ostatních britských kolonií, byl jeho právní status. Možná dekolonizace

¹² Evakuace Gibraltaru za druhé světové války. *Ptejtese knihovny* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <<http://www.ptejtese knihovny.cz/dotazy/evakuace-gibraltaru-za-druhe-svetove-valky>>.

¹³ ACOSTA, de la Torre. *La cuestion de Gibraltar*. Madrid: Imprenta de Tomás Rey y Compañía, 1869, s. 9. Ulice je také známá pod španělským názvem *Calle Real*. Téměř všechny dnešní gibraltarské ulice mají zároveň španělská a původní jména. Příkl.: *Tuckey's street* je *Callejon del Jarro*, *New Passage* je známé jako *Calle Peligro*. K přejmenování v anglickém jazyce došlo v 70. letech 19. století na základě nařízení britské vlády.

Gibraltaru by tak automaticky znamenala jeho navrácení Španělsku. V historii se této možnosti spekulovalo již mnohokrát, a to na mezinárodní úrovni. Španělsko v roce 1966 zažádalo organizaci OSN o dekolonizaci Gibraltarů a výše uvedená žádost se stala popudem k dalším referendům o připojení Gibraltarů ke Španělsku. Referenda se pak konala v letech 1967, 1976 a 2002. Všechna referenda dopadla podobně: většina lidí hlasovala pro zachování britské správy. A tak nedošlo k žádným zásadním změnám.

Ve 20. století do dějin Gibraltarů významně zasáhl Francisco Franco. Jeho autoritativní režim si prosadil územní nároky a tím uvedl do pohybu bouřlivou vlnu, jež vyústila v uzavření gibraltarské hranice mezi lety 1969 a 1985, v důsledku čehož byly narušeny vztahy mezi Gibraltarem a Velkou Británií.

Rok 1985 byla španělská blokáda zrušena, což souviselo se vstupem Španělska do Evropského hospodářského společenství (toto členství bylo neslučitelné s hranicí mezi Španělskem a Gibraltarem).

Přestože došlo k uzavření dohody a k otevření španělsko-gibraltarské hranice, britsko-španělský spor trvá a obě země o tomto tématu jednají dodnes.

Výše uvedený nástin etnického vývoje území Gibraltarů byl jen stručný a zjednodušený, snad z něj ale jasně vyplývá, že se zde vytvořila specifická etnicko-jazyková báze, která je z lingvistického hlediska velmi zajímavá. Její popis – a to včetně popisu specifického jazykového útvaru zvaného *llanito* – bude obsahem dalších stránek.

3 Etymologie llanita

Chceme-li popsat fenomén llanita, hned na začátku se musíme zastavit u terminologie: termín llanito není jediný, který se používá. V praxi se lze setkat též s termíny *yanito*, *janito*, *giannito* nebo *gibberish*. Podívejme se na možnou etymologii těchto výrazů.

3.1 Možné předpoklady pro vznik slova llanita

Kde má svůj původ slovo *llanito* a jaký je přesně jeho význam? Můžeme konstatovat, že neexistuje shoda, pokud jde výklad původu tohoto slova a že se lze setkat s řadou hypotéz.

Anja Kellermanová (2001) nabízí v knize „Language, Politics, and Identity in Gibraltar“ čtyři hlavní teorie týkající se původu názvu llanito:¹⁴

1. původ se odvozuje od jména *Giovanni*
2. původ se odvozuje od jména *Johny*
3. původ souvisí s geografickým názvem *el llano*, v překladu „planina“
4. navrhuje další odvozeniny od slova *llano* (např. pojmenování pro obyvatele planiny)

V následujících podkapitolách tyto teorie stručně okomentujeme.

3.1.1 Llanito jako odvozenina od křestního jména Giovanni

Samotné slovo llanito i jeho historicky starší verze giannito může svědčit pro italský původ. Konkrétně by mohlo jít o zdobnělinu často se vyskytujícího italského křestního jména Giovanni. Tato zdobnělina mohla být v rámci kulturního a jazykového kontaktu mezi Gibraltáňany a italskými imigranty obměněna a upravena.

Johannes Kramer (1986) v knize „English and Spanish in Gibraltar“ uvádí, že se jednalo o janovskou podobu jména italského původu Gianni, které bylo vyslovováno velice osobitě. Začáteční souhláska byla vyslovována jako [dz] a tudíž i celé jméno bylo vyslovováno jako [dzani].

¹⁴ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001.

„Italskou“ teorii podporuje i jeden statistický údaj. V roce 1777, kdy došlo ke sčítání obyvatelstva, se ukázalo, že vysoké procento respondentů používá jméno Giovanni. Odborník na Gibraltar Neville Chipulina konstatuje, že to nebylo pouze křestní jméno, ale také synonymum pro celé obyvatelstvo.

3.1.2 Llanito jako odvozenina od křestního jména Johnny

I další etymologická teorie je spojována s křestním jménem. Tentokrát se jedná o křestní jméno anglického původu Johnny.¹⁵ Toto jméno bylo modifikováno nerodilými anglickými mluvčími upravující si výslovnost anglického jména zákonitostem španělské výslovnosti. Tak vzniklo slovo znějící jako [choni].

I v dalších zemích užívající španělštinu (např. Kanárské ostrovy)¹⁶ bylo doloženo používání názvu *choni* (nebo také *chone*) pocházející z anglického jména. John Lipski (1986) se domnívá, že by tento název mohl být zdrojem pojmu *llanito*. Tento výklad pochopitelně předpokládá, že šlo původně o označení britských imigrantů na Gibraltar, nikoliv lokálních obyvatel.

3.1.3 Llanito jako odvozenina od geografického názvu *el llano*

Další hypotéze zabývající se vznikem pojmu *llanito* pochází od Nevilla Chipuliny, který přichází s myšlenkou, že jde o odvozeninu španělského slova *llano*, který lze přeložit jako „rovina“ či „planina“. Odkaz tedy směřuje k zeměpisnému označení. Lze se také setkat se zdvojnásobením *llanito*, po přidání deminutivního sufixu *-ito*, v češtině znamenající rovinaté území nebo oblast planiny.

Pokud připustíme, že jde původem o španělské deminutivum, vyvstává otázka, zda má jeho užití vážení se k Gibraltar pozitivní konotace (typicky spjaté s deminutivy) nebo jiné pragmatické významy (např. negativní). Objevují se názory, že by mohlo jít o ironický odkaz k velikosti gibraltarského území, nicméně jedná se jen o domněnku.

¹⁵ LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. In *Neophilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 417.

¹⁶ ARMISTEAD, Samuel. Sobre la lengua de los cambulloneros: El Pichingli. In *Revista de filología de la Universidad de La Laguna*. San Cristobal de La Laguna: Universidad de La Laguna, 1997, s. 246.

3.1.4 Odvození od dalších významů pro *llano*

Jiný výklad nabízí gibraltarský historik Tito Vallejo (2000). Jeho pojetí je podloženo historickým faktem vážícím se ke konci 19. století. Britské vojenské oddíly tehdy chtěly rozšířit loděnice na gibraltarském území a pro tento účel zaměstnávaly Španěly z Campo Area.¹⁷

Protože se Gibraltar potýkal s nedostatkem ubytovacích míst pro tyto pracovníky, museli se tyto lidé usídlit v chudinské čtvrti na úpatí pohoří Sierra Carbonera. Toto místo je také známé pod názvem *El Llano* neboli „plán“. Proto byli později tyto lidé označováni jako *Gente del Llano* neboli lidé z Llana. Autor této teorie předpokládá, že výraz *llanitos* později označoval nejen lidi pocházející s této oblasti, ale také obyvatele, kteří žili v místě, kde lidé „z pláně“ pracovali.

3.1.5 Termín *yanito*

Další varianta názvu, *yanito*, souvisí s procesem defonologizace: zanikl protiklad fonému /l/ a /y/, což je jev příznačný pro andaluskou španělštinu. Výsledkem je totožná výslovnost obou hlásek, avšak odlišná grafická podoba.

Ve slovníku DRAE se v současnosti s touto podobou již nelze setkat, protože vyhledavač po zadání dotazu dané slovo automaticky přesměruje na položku *llanito*.

3.1.6 Termín *yanito* jako odvozenina od arabského [džani]

Anja Kellermannová (2001) uvádí další možnou etymologii: předpokládá, že zrod pojmu může sahat až do dob arabské nadvlády na Pyrenejském poloostrově. Arabové totiž termín překládaný jako „v úbočí hory“ používali pro označení samotných obyvatel města nacházejícího se přímo na úbočí dnešní gibraltarské skály.

Fonetický přepis arabského slova je [džani]. Význam slova i jeho výslovnost jsou tak velmi podobné významu a formě slov *yanito*/*llanito*. Dle Kellermanové (2001) a dalších lingvistů lze tak nalézt spojitost mezi arabským označením a španělským slovem, což v kontextu značného zastoupení arabismů ve španělské terminologii není překvapivé (připomeňme arabský původ pojmu Gibraltar).¹⁸

¹⁷ ARCHER, E. G. *Gibraltar, Identity and Empire*. Glasgow: Routledge, 2013, s. 41-58.

¹⁸ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 9.

3.1.1 Termín *janito*

Další možnou variantou je pojem *janito*. Dle N. Chapuliny jde o další grafickou podobu pojmu *llanito*. Lionel Ullger¹⁹, další gibraltarský odborník, se zase domnívá, že by slovo mohlo pocházet z anglického slova *janitor*, neboli „údržbář“. Vychází přitom z historických záznamů. Na přelomu 18. a 19. století totiž mnozí Gibraltárané (ať už původní obyvatelé Skály, nebo občané Británie), kteří přišli do kontaktu se Španěly, pracovali jako údržbáři. Tak vznikla asociace mezi obyvateli Gibraltarů a označením jejich profese a národnosti: Janito – Llanito.

3.1.2 Termín *gibberish*

Gibraltarskou mluvu lze také označit pojmem *gibberish*. Na rozdíl od pojmů *yanito*, *llanito*, *janito*, které se váží ke španělštině, odkazuje pojem *gibberish* k angličtině.

The Oxford English Dictionary definuje *gibberish* takto: „nesrozumitelná řeč nepatřící k žádnému ze známých jazyků“. Ve slovníku se lze také setkat se stručnějším výkladem, který vysvětluje tento pojem jako „nesrozumitelné tlachání“.²⁰ Označení gibraltarské mluvy by tak odkazovalo k tomu, že je pro Brity nesrozumitelná.

Jiná hypotéza předpokládá, že slovo *gibberish* je odvozeninou od muslimského jména *Jabir*. Ve zlatinizované verzi má toto jméno podobu *Geber*. Jméno dalo vzniknout pojmu odkazujícímu na nesrozumitelný technický žargon používaný často alchymisty (jeden z nejvýznamnějších alchymistů se jmenoval právě Jabir).

Na závěr lze říci, že výše zmíněné hypotézy zůstávají stále jen hypotézami, byť s různým stupněm věrohodnosti. Kellermanová (2001) zdůrazňuje, že vyjasnění celé věci mohou přinést až další výzkumy.

¹⁹ *The People of Gibraltar* [online]. c2012 [cit. 2016-25-11]. Dostupné z: <<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

²⁰ *Oxford dictionaries* [online]. c2016 [cit. 2016-20-11]. Dostupné z: <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/gibberish>>.

4 Strukturní charakteristika llanita

Při popisu jakéhokoli jazyka či jazykového útvaru se tradičně postupuje po jazykových rovinách: obvykle se začíná charakteristikou fonetického systému, potom se přejde k morfologii a syntaxi a nakonec bývají popsány vlastnosti lexikální. Tento strukturní popis pak doplňují případné další charakteristiky (pravopis, nadvětná syntax, otázky normy a kodifikace, historické či jiné souvislosti). Tento postup je obvykle naprosto logický, protože umožňuje dát do souvislosti jevy z různých rovin: fonetická struktura ovlivňuje morfologické chování atd.

U *llanita* však tímto způsobem můžeme postupovat jen částečně. Hlavním důvodem je povaha tohoto jazykového fenoménu: jak vysvitne z následujících řádků, o ucelených jazykových rovinách (fonetické, morfologické atd.) zde nelze mluvit. Nejde o jazykový útvar v pravém slova smyslu, o útvar se strukturou danou fungováním jasných vnitrojazykových pravidel, nýbrž o kombinaci elementů z různých jazyků. Způsob, jakým se mísí, je navíc obtížně popsatelný, protože, jak uvidíme v podkapitole 4.1.3, kombinace prvků je dosti libovolná. Llanito tedy představuje jev, který bývá v moderní lingvistice chápán jako *code-switching system*. Věnujme pozornost nejprve tomuto pojmu.

4.1 Llanito jako code-switching system. Syntaktická rovina

Code-switching system je systémem přepínání kódů. V sociolingvistické literatuře se uvádí, že k němu dochází běžně jak mezi dialekty a standardním jazykovým útvarem, tak i mezi různými jazyky. Jak již samotný název napovídá, princip fungování spočívá v tom, že během komunikační situace mluvčí aktivně přechází z jednoho jazykového systému k druhému. Pro realizaci tohoto přechodu, nebo také přepínání, je velmi důležité, aby sám mluvčí byl minimálně bilingvní. Až na základě znalostí gramatických pravidel fungování daných jazyků může jednotlivý uživatel střídat, někdy dokonce bez předchozího úmyslu, tyto systémy a vytvářet zvláštní lingvistický projev.

Llanito tak představuje soubor jazykových jevů, které vycházejí ze svých bázových jazyků, tj. angličtiny a španělštiny, a sekundárně může obsahovat též příměsí dalších jazyků a dialektů (italština, francouzština nebo marocká hebrejštiny nazývaná též *Haketia* nebo *Djudezmo*²¹). Neville Chipulina²², odborník na llanito, který ve svých pracích popisuje

²¹ SISSO, Alicia. *Haketia: Discovering the Other Judeo-Spanish Vernacular*. In *Judeo Spanish and the Making of a Community*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015, s. 11.

²²*The People of Gibraltar* [online]. [cit. 2016-25-11]. Dostupné z:

llanito jako *code-switching system*, vylučuje, že by se llanito mohlo v budoucnu stát běžným jazykovým útvarem, tj. přepínání kódů, podle něj bude vždy definiční charakteristikou llanita.

Přepínání, střídání a svévolná kombinace jazyků či slov se zdá být specifickou verbální strategií ve vícejazykové komunikaci uživatelů llanita. Zdá se, že se řídí jediným základním (paradoxním) pravidlem: neexistují zde žádná pevná syntaktická pravidla.

Větná skladba llanito tak představuje jakýsi konglomerát všemožných lingvistických kombinací. Přestože to vypadá, že postup mluvčích je naprosto svévolný, vzniklé kombinace mají přece jen jednu společnou vlastnost: vždy respektují pravidla výchozích jazykových bází, nijak je nepozměňují, jen kombinují.

Pro lepší pochopení uvedeme příklad takové větné obměny, jejíž konstrukce se bude měnit podle pravidel změněného prvku či báze:

We are going to speak to José para arreglar todo.

Vamos a hablar con José to arrange everything.

We are going to hablar con José para arrange everything.

Vidíme tedy, že jde o konstrukce velmi různorodé, nepředvídatelné, zároveň ale v zásadě neporušující pravidla španělštiny/angličtiny. Poměr těchto složek je pokaždé různý, nicméně vždy odráží skutečnost, že mluvčí oba bázové jazyky ovládá.

4.1.1 Fakultativní slovní kombinatorika

Základním rysem syntaktické roviny je tedy velká jazyková variabilita, pomocí které vznikají další syntaktické alternativy pro popis tytéž skutečnosti. Základním výrazovým prvkem je kombinace anglických a španělských slov uvnitř jedné věty či souvětí.

Na stejném principu fungují také běžné výrazy nebo každodenní krátké slovní obraty, elipsy, jednoduché věty, které postrádají podmět či přísudek, srov.:

Fifty ocho pence

Buenos morning

Pochopitelně se ihned naskýtá otázka: jakým způsobem jsou tyto věty vyslovovány? Odpověď není jednoduchá, jak dokládá nejednoznačná sekundární literatura. Nicméně

<<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

obvykle se uvádí, že se dává přednost anglické výslovnosti, která je téměř vždy doprovázena výrazným španělským akcentem. Jedním z důvodů by mohla být aktuální příslušnost k Velké Británii a dlouhodobě nepřetržitý vliv angličtiny jakožto úředního jazyka v tomto regionu.

4.1.2 Perifrastické konstrukce *hacer* + *-ing*

V nepřehledném množství různorodých syntaktických kombinací je obtížné hledat systémové prvky. Přesto můžeme uvést, že velmi frekventovaným prostředkem jsou tzv. *perifrastické konstrukce*, zejména konstrukce *hacer* + *-ing*. Jak vidno, její první složku tvoří španělské sloveso *hacer* („dělat“), jehož konjugace funguje v souladu se španělskými pravidly. Druhá část konstrukce obsahuje jakékoli významové sloveso v angličtině, povinně v *-ing* formě (opět přesně podle pravidel angličtiny). Uvedme alespoň dva příklady této hybridní konstrukce:²³

Hacer shopping („nakupovat“)

Hacer nitin a champa („plést svetr“)

4.1.3 Hláskové kontrakce a jejich typy

Stahování (samo)hlásek není v jazyce ničím výjimečným. V tradiční jazykovědě se má za to, že ke kontrakci dochází celkem přirozeně v průběhu jazykového vývoje.

Tendence ke kontrakcím lze najít též u *llanita*. Spíše než o „stahování hlásek“ půjde o „stahování větších jazykových celků“. Podívejme se na tento jev nejprve u *bázových jazyků llanita*, tedy u španělštiny a angličtiny.

Ve španělštině uvedme tři příklady. Hovorový výraz *desto* vznikl stažením dvou stejných samohlásek: *de esto* → *desto*. Výraz *esotro* je výsledkem stažení dvou nestejných samohlásek mezi slovy „ese/esa“ a „otro“. A konečně spojení *pa' casa* pochází ze spisovné verze *para casa*.

Rovněž spisovná, ale především hovorová angličtina je plná těchto kontrakcí. Pro lepší představu uvedme si ihned několik příkladů:²⁴

o'clock – z původního „on the clock“

²³ BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1748.

²⁴ KOLLMANNOVÁ, Ludmila. *Angličtina pro samouky*. 2. vyd. Praha: LEDA, 1999, s. 110.

I'll – z plné verze *I will*

gonna – ze spisovné verze *going to*

Do you wanna beer? – ze spisovné verze *Do you want a beer?*

Where are y'all? – ze spisovné konstrukce *Where are you all?*

Jak lze odvodit z výše uvedených příkladů, dominantní postavení má kontrakce v mluvené části jazyka.

Není proto divu, že v *llanitu*, tj. jazykovém útvaru výrazně spjatém s mluveným jazykem, bude stahování časté.

Jak tedy vypadá kontrakce v *llanitu*? Na první pohled se může zdát, že se jedná o jednoduchý proces, během kterého se víceslovný výraz zkracuje do méně rozsáhlého tvaru, tj. do jednoho slovního celku. Podrobnější popis však ukáže komplikovanost celého procesu.

Popišme si dva konkrétní typy kontrakce.

Typickým příkladem prvního typu kontrakce je slovo *ponolove*. Při bližším lingvistickém rozboru zjistíme, že se jedná o slovní útvar, který vznikl zkrácením několika slov a jejich následným sjednocením do jednoho slovního celku. Výraz se skládá celkem ze čtyř slov. I slabiky jsou čtyři, přičemž každá slabika reprezentuje začátek původního slova, které bylo zkráceno. Konkrétně:

po → vzniklo ze španělského slova *pues* v překladu „tak, takže“

no → vzniklo ze španělského slova *no* v překladu „ne“

lo → vzniklo ze španělského slova *lo* v překladu „jeho, to“

ve → vzniklo ze španělského slova *ves* v překladu „vidíš“

Jak je vidět, u některých slov došlo ke stažení a otevření samohlásek (ue → o) a zánik koncového *-s*. Podle místa, kde došlo k zániku *-s*, lze odvodit, že výsledná podoba reflektuje také fonologické změny typické pro *llanito* (o změnách ve výslovnosti bude pojednáno podrobněji v následující kapitole).

Výraz *ponolove* odpovídá tedy následující větě, většinou tázacího charakteru:

¿Pues no lo ves? – Takže/Copak to/ho nevidíš?

Zkrácení na bázi několika španělských slov není v *llanitu* tím nejsložitějším způsobem. Jako opravdu komplikovaný typ vypadá druhý typ kontrakce. Pro snazší pochopení uveďme jeden příklad, slovo *calamita* „magnet“. V tomto případě při rozboru již

neřešíme slabiky, ale jazykový kontext: jestli se jedná o španělskou kompozici a jestli je nebo není kalkem z angličtiny.

Výraz *calamita* je slovní zkratkou pro španělský obrat *calador de meter*. Tento frazém vyjadřuje kombinaci slov z angličtiny a španělštiny. Daný výraz se váže na původní anglický výraz *penetrator of meter*, po jehož doslovném překladu do španělštiny byla zachována anglická struktura.

U tohoto druhého typu kontrakce tak ve srovnání s prvním vidíme jeden krok navíc. Nejprve se analyzuje jazykový kontext a anglický výraz se doslovně překládá do španělštiny. Poté je daný výraz zkrácen do jednoho slovního útvaru. Během přepisu znovu řídí výslovnost (jako tomu bylo u prvního typu, kdy se koncové *-s* nezachovalo) finální pravopisnou podobu koncovky daného výrazu:

Penetrator of **meter** → [mit^a] → calador de meter → **calamita**

Ve výsledku je téměř nemožné rozpoznat původní význam základních slov. Chceme-li mluvčímu *llanita* porozumět, je tedy nezbytné se tato spojení naučit jako celek.

4.2 Fonetická a fonologická rovina

V rámci foneticko-fonologické roviny se nejprve budeme věnovat obecné charakteristice hláskového systému. Jistě není překvapivé, že výslovnost *llanita* výrazně ovlivnila andaluská španělština. Fonetické a fonologické základy gibraltarské mluvy z této varianty španělštiny vycházejí a vykazují obdobné rysy jako ona. Než si ukážeme nejcharakterističtější jevy, se kterými se dá běžně setkat u gibraltarské mluvy, podívejme se na vokální systém.

Obrázek 1 Systém vokálů

a	â	ä/a	e	ê	ë/e	i
[a/æ]	[a ^h]	[ə/a]	[e/ɛ]	[e ^h]	[ɜ/ɛ:]	[i/j]
î	ï/i	o	ô	u	û	ü/a
[i ^h]	[ɪ]	[o/ɔ]	[o ^h]	[u]	[u ^h]	[ʌ/ä]

Zdroj: AGER, Simon. *Omniglot* [online]. c1998-2016 [cit. 2016-18-10]. Dostupné z: <<http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>>.

Jak vidno, fonologický samohláskový systém *llanita* je početnější než pětičlenný systém španělský, skládající se z pěti fonémů /a/, /e/, /i/, /o/, /u/. Je to dáno tím, že v systému

llanita hraje roli též otevřenost – i tady lze pozorovat podobnost s některými dialekty andaluske španělštiny. Pokud jde o distribuci otevřených a zavřených variant, ta je poměrně složitá a její popis přesahuje cíle tohoto textu (roli hraje otevřenost/zavřenost slabiky a pozice slabiky ve slově).

Vokalický inventář je početnější také proto, že v *llanitu* dochází k aspiraci koncového –s (viz dále), takže předcházející vokál je interpretován jako aspirovaný, srov.:

slovo *túneles* je mluvčím *llanita* tradičně vyslovováno takto: [tune^h].

Dalším vokalický rysem gibraltarské mluvy je prodloužení vokálů tam, kde došlo k zániku konsonantu. Např. u gibraltarského slova *rolipó* je prodloužení samohlásky kompenzací zaniklého koncového –p, poté, co došlo k přeměně tohoto slova z původního anglického slova *lollypop*.

Obrázek 2 Systém konsonantů

b	c/k	ch	d	f	g	h/-	j	l
[b]	[k/k ^h]	[tʃ/ʃ]	[d/ð]	[f]	[g/ɣ]	silent	[dʒ]	[l/l ^h]
ll	m	n	ng	ñ/ny	p	qu/k	r	rr
[ʒ]	[m]	[n/n ^h]	[ŋ]	[ɲ]	[p/p ^h]	[k/k ^h]	[r/r]	[r]
s	sh/x	t	v	x/h	-/w	z	'/-	
[s]	[ʃ]	[t/t ^h]	[v/β]	[h]	[w]	[z]	[ʔ]	

Zdroj: AGER, Simon. *Omniglot* [online]. c1998-2016 [cit. 2016-18-10]. Dostupné z: <<http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>>.

Druhá tabulka nabízí přehled všech možných konsonantických fonémů *llanita* včetně jejich existujících variant. I zde je systém početnější než ve španělštině, rozdíl je ale menší než u samohlásek. Najdeme zde např. foném /sh/ (např. ve slově *tishe*). Mnohé konsonantické jevy najdeme i v andaluštině.

Není možné popsat všechny zvláštnosti konsonantického systému – uvedme proto alespoň rysy, které se považují za nejdůležitější.

- 1) Pro *llanito* je typické *seseo* (stejně jako pro andaluštinu), tj. neutralizace protikladu fonémů /s/ a /θ/.

- 2) Stejně jako v andaluštině dochází k aspiraci fonému /s/, stojí-li v kodě slabiky.²⁵ Jako příklad uveďme slovo *asma*, které je vyslovováno jako [a^hma]. Někdy koncové –s zaniká bez náhrady.
- 3) Jiný druh aspirace se realizuje například u němého fonému /h/ v počáteční pozici slova:

u slova *hambre* se díky přídechu modifikuje jeho výslovnost na [ˈhambre]

- 4) Dalším výslovnostním rysem llanita je skutečnost, že se k přejatým slovům začínajícím na s- připojuje protetické e- (cílem je samozřejmě usnadnění výslovnosti):

anglické slovo *small* je tedy mluvčím llanita vyslovováno jako [eˈsmol]

- 5) Záměna /r/ za /l/, neboli *rotacismus*, patří také k výrazným vlastnostem llanita. Je to jev, kdy zaniká fonologický protiklad mezi fonémy /r/ a /l/ a to buď na konci slova, nebo na konci slabiky. John Lipski (1986) uvádí tabulku (viz níže), na které ukazuje procentuální zastoupení tohoto fenoménu mezi Gibraltáry ve srovnání s výskytem fenoménu v některých španělských městech. Přehled je popsán na obrázku 3:

Obrázek 3 Chování /l/ a /r/ na Gibraltaru a ve Španělsku

Cuadro 2: Comportamiento de /l/ y /r/ (%)

	/rC/			/r#C/			/r##/			/l/C		/l#C/		/l##/				
	[r]	[l]	[∅]	[r]	[l]	[∅]	[r]	[l]	[∅]	[r]	[∅]	[l]	[r]	[∅]	[r]	[∅]		
	82	0	18	56	1	43	5	0	95	31	29	40	47	17	36	11	0	89
Gibraltar									53	84	0	16	81	1	18	56	0	44
Cáceres	96	0	4	88	2	10	47	0	71	43	38	18	47	18	35	38	0	62
Sevilla	84	2	14	70	0	30	29	0	72	48	31	21	52	10	38	25	0	75
Granada	89	1	9	65	1	34	27	1	64	65	23	12	73	2	25	36	7	57
Las Palmas	73	12	15	59	17	24	28	8	3	100	0	0	100	0	0	99	0	1
Madrid	99	0	1	99	0	1	97	0										

C = consonante; # = contorno de palabra; ## = contorno de frase

Zdroj: LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. In *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 418.

- 6) Další zvláštnost najdeme u afrikát (poloražené souhlásky) a frikativ: dochází ke splynutí neznělé postalveolární frikativy [ʃ] s neznělou postalveolární afrikátou [tʃ]. Afrikáty se zapisují pomocí dvou symbolů. Takto například vzniklo gibraltarské slovo *tishe* jako odraz anglického slova *teacher*.

²⁵ BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1748.

- 7) Při popisu typických vlastností llanita lze také zmínit velarizaci fonému /n/ v pozici na konci slova.
- 8) Už existence dvojí formy názvu *llanito* a *yanito* naznačuje, že pro llanita je typické *yeísmo* (podobnost s andaluštinou je opět zřejmá).
- 9) Jak bylo řečeno, redukce je dalším častým projevem v llanitu. K redukci ovšem nedochází pouze u zmiňovaného fonému /s/, nýbrž také u dalších souhlásek a větších konsonantických uskupení, srov.:

anglické slovo *teapot* mluvčí llanita vysloví jako [ti'pa]

anglické slovo *appointment* je ve výsledku vyslovováno jako [apoin'men]

Hojnost a variabilita redukcí vedla v některých případech dokonce ke změnám gramatických kategorií slov, konkrétně čísla. Jako příklad uveďme slovo *túnel*. V jednotném čísle je toto slovo vysloveno naprosto stejně mluvčím llanita i Andalusanem. Změna ale nastává u jeho plurálové formy, tj. *túneles*. V andaluské španělštině má výslovnost podobu [túnele^h].²⁶ V gibraltarské mluvě se v důsledku konsonantické skupinové redukce daný výraz vysloví zkráceně: [tune^h]. Z toho vyplývá, že není snadné u takových slov bez výchozího kontextu správně rozpoznat plurál.

Přehled konsonantismu a vokalizmu *llanita* potvrzuje již zmiňovanou skutečnost, že mnohé tendence v jeho výslovnosti se v leccem podobají tendencím andaluské španělštiny.

4.3 Lexikální rovina

V druhé kapitole jsme načrtli historický vývoj gibraltarského území a věnovali jsme se jednotlivým národnostním skupinám, které na něm sehrály významnou roli. Slovní zásoba obvykle více než jiné složky jazyka odráží jazykové vlivy, kterým byl daný jazyk vystaven: kontakt s jiným jazykem velmi často přináší lexikální výpůjčky. Proto nás nepřekvapí, že když analyzujeme slovní zásobu llanita, nalezneme v ní slova odrážející italský, janovský, židovský, arabský nebo katalánský vliv (a to pochopitelně nemluvíme o jazycích tvořících bázi llanita, totiž o španělštině a angličtině). Jak tomu v jazyce často bývá, u mnohých původně cizích slov si dnešní mluvčí nejsou jejich cizosti vědomi a považují je za slova domácí.

²⁶ LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. In *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 419.

Objevují-li se dnes v llanitu „nová“ slova, jsou převážně anglického původu. Nás bude nicméně zajímat i historie starší. Nejprve probereme španělštinu a angličtinu – tam vzhledem k povaze llanita nemůžeme mluvit o tom, že by šlo o výpůjčky, proto se spíše zaměříme na to, jakým způsobem jsou tato slova modifikována. V dalším výkladu se pak podíváme též na výpůjčky z dalších jazyků (přestože jsme se už o jednotlivých etnických či národnostních skupinách, které tyto jazyky na Gibraltar přinesly, zmínili už výše v kapitole 2, považujeme za nutné uvést výklad o příslušné složce slovní zásoby krátkým shrnutím informací o přítomnosti dané národnostní skupiny na Gibraltar – jsme si vědomi toho, že tyto informace nesouvisí jen se slovní zásobou, ale charakteristika lexika si vyžaduje tento obecný rámec).

4.3.1 Španělská slova v llanitu

Začátek největšího rozmachu působení španělského jazyka na území Gibraltar lze počítat od znovudobytí tohoto regionu pod španělskou nadvládu, která zde zavedla španělštinu jako jediný úřední jazyk.

Po dobu dalších tří staletí stala se španělština dominantní dorozumívací bázi pro celé obyvatelstvo Gibraltar. Když ale uvážíme blízkost španělského souseda a úzce spojené dějiny s Gibaltarem, je naprosto logické, že španělský jazyk zde byl vždy přítomen.

V 80. letech 20. století se k tomu také vyjádřil slavný americký jazykovědec John Lipski (1986), který popsal Gibraltar jako místo, jehož jádrem byla vždy španělsky mluvící komunita, která ale s postupem času a změnou politickou a mezinárodní se začala uchýlovat k užití anglického jazyka.

Jak již bylo řečeno, španělština je bázovým jazykem llanita, proto o španělských slovech nelze mluvit jako o výpůjčkách. Lze nicméně uvést některé specifické lexikální charakteristiky španělských slov. Všechny vyplývají z fonetických zvláštností (mohli bychom je tedy uvést též v kapitole o fonetice).

Pro španělskou bázi llanita je typická záměna *r* za *l* a opačně, tj. jev pozorovatelný i v jiných variantách španělštiny. Důsledky této výslovnostní zvláštnosti, charakteristické zejména pro chudší část Gibraltar, Campo de Gibraltar,²⁷ se odrážejí ve slovní zásobě:²⁸

²⁷ S tímto jevem lze se také setkat například v karibské oblasti (zejména u potomků afrických přistěhovalců).

²⁸ *The People of Gibraltar* [online]. c2012 [cit. 2016-18-12]. Dostupné z:

španělské slovo *calamares* („sépie“) má v llanitu podobu *caramales*
španělské slovo *calavera* („lebka“) je obměnou upraveno na *caravela*

Další fonetická změna se týká samohlásek: nastává tehdy, když se příslušná samohláska změní v otevřenější samohlásku. Nejčastěji k tomu dochází mezi *i* a *e*:
španělské slovo *maquillarse* („líčit se“) má podobu *maquearse*.

Jiná systémová změna, jež ovlivňuje podobu španělských slov v llanitu, má slovotvorný základ: jde o prefixaci. Spočívá v připojení předpony *a-* k původním španělským slovům, ať už začínají na souhlásku nebo samohlásku. Pro lepší představu uvedeme několik příkladů:

španělské slovo *foto* („fotografie“) je po přidání předpony změněno na *afoto*

španělské slovo *moto* („motor“) je po přidání předpony změněno na *amoto*

španělské slovo *ojalá* („kěz“) je po přidání předpony změněno na *aojalá*

4.3.2 Anglické prvky ve slovní zásobě

Anglicismy pronikly do všech možných úrovní komunikace (médiá, úřady, školy apod.) na Gibraltaru (velmi podstatné přitom je, že angličtina je jazykem ekonomiky a politiky). Je proto pochopitelné, že anglický lexikální vliv zasáhl výrazně i llanito: současné obohacování z jinojazyčných zdrojů se týká takřka výhradně angličtiny.

Podívejme se, jakým způsobem jsou anglicismy začleňovány – podstatné je, že stejně jako na jiných rovinách, lze těžko vysledovat nějaké systémové tendence, jde spíš o relativně heterogenní směs různorodých vlivů.

Proces začleňování do llanita obvykle sestává z několika fází – přitomno je vždy fonetické přizpůsobení španělské artikulační bázi.

Uvedme několik příkladů:²⁹

původní anglický výraz *fall in* prochází fonetickou modifikací a také derivací: *afolinearse* („zařadit se“)

z anglického *choose* vznikne fonetickou modifikací a slovotvornou úpravou sloveso s typickou španělskou koncovkou pro I. slovesnou třídu *chuar* („vybrat“)

<<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

²⁹ BROWN, Keith. *Concise Encyclopedia of Languages of the World*. Oxford: Elsevier, 2010, s. 1202.

z anglického *lollypop* se vyvine slovo *rolipó* („lízátko“)
z anglického *switch* vznikne *suish* („vypnout, přepnout“)

4.3.3 Slova přejatá z židovské španělštiny

Dalším jazykem, který zasáhl do slovní zásoby llanita, je židovská španělština, nazývána též *Haketia* či *Hakitia*. Tímto jazykem komunikují sefardští Židé v severním Maroku, Alžírsku, Ceutě a Melille. V dnešní době je ovšem tento jazyk považován za již vymírající.

Díky intenzivním kontaktům mezi mluvčími Haketie a Gibraltáňany v průběhu 18. a 20. století (více o tom v podkapitole 2.2.4) bylo ovlivněno lexikum obyvatel Skály.

Vzhledem k tomu, že se jedná o mluvu Židů, kteří do výše uvedených oblastí přišli ze Španělska, je naprosto logické, že Haketia obsahuje hodně jazykových prvků z andaluske španělštiny (nejcharakterističtějším příkladem je oslabení nebo úplný zánik koncového –s). V rámci lingvistických výzkumů se ale také prokázalo, že tento jazyk vykazuje několik rysů společných s tehdejší italštinou, hlavně ve fonologickém systému.

Vlivy židovské španělštiny spočívají ve specifické výslovnosti konkrétních slov. Uvedme např. tyto:³⁰

Ĝudio - ze španělského *judío* („Žid“)

ĝeneroŝo - ze španělského a také italského *generoso* („laskavý“)

díše - ze španělského *dije* („řekla jsem“)

peše - ze španělského *pez* („ryba“)

V současnosti gibraltarští Židé používají pro komunikaci jak místní llanita, tak hlavně anglický jazyk.

4.3.4 Slova přejatá z italštiny

Jako doklad významu italštiny na Gibraltaru nám poslouží zmínka zachovaná v gibraltarském archivu, že zdejší guvernér v roce 1836 použil italštinu dokonce ve svém formálním prohlášení.

³⁰ WAGNER, M. L. Beitrage zur Kenntnis des Judenspanischen von Konstantinopel. In *Dictionnaire de Judeo-Espagnol*. Madrid, 1977.

Nicméně v 19. století mnoho italských mluvčích odešlo a v důsledku toho došlo k poklesu jazykového vlivu italštiny, která byla nahrazena španělštinou a poté čím dál více angličtinou.

Přestože množství přejatých italských slov není moc velké (uvádí se, že se zachovalo kolem třiceti výrazů), jsou ve slovní zásobě Gibraltáranů stále přítomné a lze je klasifikovat do dvou skupin:

1. italské výrazy, které rovnou přešly z italštiny do llanita:

importo („částka“)

pericolo („nebezpečí“)

ze starší italštiny slovo *acetar* („přijmout“), které má v současné italštině podobu *accettare*

2. výrazy, které původně nejsou italské, ale byly italskými mluvčími začleněny a upraveny dle italské struktury a vneseny do gibraltarské mluvy:

escola („škola“)

recordo („vzpomínka“)

4.3.5 Slova přejatá z francouzštiny

Dalším národem, který přispěl k rozšíření gibraltarského slovníku, byli Francouzi, kteří se z větší části přestěhovali na Gibraltar na konci 18. století. Bylo to sice malé procento mezi gibraltarskou populací, nicméně si zde francouzská komunita prosadila svoje kulturní prvky a obohatila gibraltarskou mluvu o některé výrazy.

Jak jsme viděli v předchozích podkapitolách, francouzský jazyk nebyl jediným románským jazykem, jenž obohatil lexikon llanita, jeho vliv byl ovšem v porovnání s ostatními jazyky mnohem menší. I přesto se zachovalo několik slov, které se používají denně. Vzhledem k tradičnímu vztahu Francouzů k módě (hráli mj. velkou roli v textilním a oděvním průmyslu) a službám, většina slov pochází právě z těchto oblastí. Můžeme uvést například:

dnešní slovo *chapeo* („klobouk“) vzniklo z francouzského slova *chapeau*

dnešní slovo *chofé* („šofér“) pochází z francouzského slova *chauffeur*

4.3.6 Slovní unikáty Gibraltářanů

Vedle slovních výpůjček z jiných jazyků existuje v gibraltarské mluvě celá řada výrazů vlastních pouze llanitu a pochopitelných pouze pro jeho uživatele. Jedná se o slova používaná každý den, často odkazující na historické či kulturní události spjaté s Gibraltarem. Patří sem jak jednotlivá slova, tak i frazémy.

Nejprve uveďme pár příkladů z první skupiny. I přes veškerou snahu se nám nepodařilo zjistit etymologii těchto výrazů:³¹

gibraltarské slovo *pirule* odkazuje na frázi „šance 50 na 50“

gibraltarské slovo *pituso* označuje člověka oslabeného psychicky či fyzicky

gibraltarské slovo *chavea* se užívá při oslovení a znamená „mladá slečna“

Frazémy jsou velmi oblíbené mezi mluvčími llanita. Jejich význam je většinou kompozicionální, tj. jejich význam jsme schopni odhadnout z významu složek. Jejich základ tvoří často přirovnání, která jsou spojené s denní činností či gibraltarskými památkami. Uveďme opět několik příkladů:

gibraltarský výraz *ponerse como bachicha* znamená, že se někdo hodně najedl

gibraltarský výraz *más viejo que anda' pa'lante* znamená, že něco nebo někdo je velmi starý nebo zastaralý

gibraltarský výraz *iba a to mecate* označuje člověka, který měl rychlou chůzi či byl v něčem rychlý

gibraltarský výraz *estar escapado/a* se používá v pracovním prostředí a znamená, že někdo odešel z práce dřív

gibraltarský výraz *estoy de libertad* znamená, že někdo buď má volno, nebo je na dovolené

4.3.7 Na pomezí slovotvorby a morfologie: dvojí číslovky v llanitu

V rámci výkladů o slovní zásobě se ještě krátce zmiňme o jevu, který se vlastně částečně týká též roviny morfologické (jež jinak není, jak jsme se již zmínili, v llanitu specifická), totiž o podobě základních číslovek. V důsledku spolupůsobení angličtiny disponuje llanita dvěma sadami označení pro číslovky, jedné „anglické“ a jedné „španělské“. Pro lepší představu uvádíme tabulku s příklady:

³¹ Všechny uvedené příklady byly průběžně konzultovány s rodilými mluvčími.

Obrázek 4 Seznam číslovek llanita

1 – wan / uno	6 – siks / sei	11 – ileven / ontse	16 – sikstin / disisèi
2 – tu / dô	7 – seven / siete	12 – twelv / dose	17 – sèventin / disisiete
3 – fri	8 – eit / oxo	13 – fetin / trese	18 – eitin / disioxo
4 – kwatro	9 – nain / nweve	14 – fotin / katorse	19 – naintin / disinweve
5 – faiv / sinko	10 – ten	15 – fiftin / kintse	20 – twenti / veinte

Zdroj: Como contar em llanita. *Linguasenúmeros* [online]. c2009-2016 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.languagesandnumbers.com/como-contar-em-llanita/pt/llanita/>.

Jak vidno, v tabulce nalezneme téměř vždy dva názvy pro jednu číslovku (výjimkou tvoří číslovka „3“ a „10“). První název vznikl jako odvozenina od původního anglického pojmenování. Výchozím názvem pro označení stojící za lomítkem se stal španělský termín, jenž byl následně modifikován podle zákonitostí výslovnosti *llanita*.

4.3.8 Yanito slovníky

S popisem lexikální roviny neodmyslitelně souvisí existence příslušných výkladových slovníků. Sociolingvistické studie zabývající se minoritními jazyky a nářečím ukazují, že šance na uchování příslušného jazykového útvaru i v budoucnu se zvyšuje, pokud existuje norma sdílená všemi uživateli. Taková situace je u opravdu menšinových útvarů nepříliš častá. V takovém případě je velmi důležité, aby existovaly alespoň příručky, které tím, že shromáždí jazykový materiál, vytvářejí základ pro upevňování jazykového povědomí uživatelů. Významnou příručkou tohoto typu jsou slovníky. Jejich význam je široký: zaznamenávají lexikální jednotky a tím přispívají k jejich uchování; u menšinových jazyků často poskytují informace o etymologii a užití slov; uchovávají stopy po slovech, která už se neužívají, apod. Tam, kde příslušný jazykový útvar slouží víceméně jen k ústní komunikaci, jsou jedním z mála zdrojů o skutečném stavu daného jazyka na daném území.

Llanito je jedním z takových příkladů. Existuje pouze v mluveném projevu a s jeho psanou verzí se lze dostat do styku jen velmi málo. Lze však konzultovat dva yanito slovníky.

V roce 1978 byl vydán první yanito slovník. Jde o španělsky psaný *Diccionario Yanito*, jehož autorem byl významný lingvista Manuel Cavilla. Jedná se o stručný dvojjazyčný slovník (46 stran), obsahující překlady slov z llanita do španělštiny a naopak. Hned v úvodní kapitole autor poukazuje na specifický název svého slovníku a nastiňuje

teorii možného pôvodu pojmu *yanito* (dodáva, že užíva termín *yanito* místo slova *llanito*, aby ukázal na terminologickou pestrost spjatou s označením tohoto jazykového útvaru).

Po dlouhou dobu od vydání prvního *yanito* slovníku nedošlo k zpracování žádného výraznějšího lexikografického díla. Až v roce 2001 renomovaný gibraltarský historik a lingvista Tito Vallejo vydal pod názvem *The Yanito Dictionary*³² slovník nový. Tento slovník vykazuje oproti svému předchůdci mnohé rozdíly a vylepšení.

Z hlediska obsahu je Vallejovo dílo mnohem propracovanější, struktura hesel je podrobnější. Pro účely této práce je pozoruhodné, že slovník byl vydán v angličtině – z této skutečnosti lze vyčíst ledacos pro hodnocení postavení angličtiny na Gibraltar.

Slovník obsahuje několik tisíc slov a výrazů, a začleněny byly také místní gibraltarské názvy včetně výkladu jejich původu. Svůj soubor slov navíc autor zpestřil nejznámějšími gibraltarskými anekdotami. Najdeme zde také nejznámější hypotézy o vzniku *llanita*.

Ilustrujme obsah slovníku několika zajímavými detaily.

V jednom ze svých komentářů z tohoto slovníku Vallejo uvádí, že v mluvě Gibraltářanů je velmi používané slovo *napias*. Termín je jakousi zkomoleninou původního anglického slova *nose* a španělského *nariz*. Výraz interpretuje jako „big nose“, v překladu „velký nos“.

Z dnešního pohledu považuje autor za zajímavý dvojnásobný výraz *yahoo*. Autor tento obrat popisuje jako gibraltarskou zkratku pro anglické slovo *jacuzzi* a španělskou variantu *yacuzzi* (se zachovaným významem „vířivka“). Uvádí konkrétní příklad užití: *Me voy a poner un yahoo en mi casa nueva*.

Rok 2014 přinesl na lexikografickém poli další novinku. Za podpory městského výboru pro kulturu v San Roque a na základě spolupráce s fotografickou asociací byl Vallejův slovník vydán ve španělském jazyce pod názvem *Diccionario Yanito*. Sám autor vysvětluje³³, že vydání ve španělském jazyce sice trvalo dlouho, ale to jen proto, že se snažil při překladu do španělštiny zachovat esenci a humor původního textu.

³² Není vůbec překvapující, že autorem slovníku je právě Tito Vallejo. Tento vědec je považován za jednoho z největších znalců historie a mluvy Gibraltar. Je rovněž autorem knih jako *Gibraltar Caves, Guns of Gibraltar* nebo *The Gibraltar Tunnels*.

³³ *Presentación del "Diccionario Yanito" de Tito Vallejo, un libro de investigación pero también divertido* [online]. poslední revize 24.1.2014 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.sanroque.es/content/presentaci-n-del-diccionario-yanito-de-tito-vallejo-un-libro-de-investigaci-n-pero-tambi-n>.

Analyzujeme-li slovní zásobu obsaženou ve slovnících ze sémantického hlediska, všimneme si, že jejich velká část odkazuje k gibraltarskému jídelníčku. Lingvista David Levey (2008) to vysvětluje tím, že přítomnost britských vojáků na Gibraltar donutila britskou vládu importovat některé zahraniční produkty, jež se na toto území do té doby nedovážely, a tyto výrobky bylo třeba nějak označovat.

5 Llanito a podobné jazykové útvary

5.1 Llanito versus spanglish

Jak jsme již uvedli v předchozích kapitolách, *llanito* je útvarem, který se používá především v mluveném projevu při běžné komunikaci na Gibraltar. Svou podobou (jde o kombinaci anglických a španělských slov) může připomínat jiný výrazný lingvistický fenomén, totiž *spanglish* (někdy je s ním dokonce zaměňován). Porovnejme tedy oba jevy.

Oba jazykové útvary mají leccos společné. Rovněž *spanglish* je španělštinou s výraznou příměsí angličtiny. Název odkazuje ke slovní zkratce *Spanish English*. Během mluveného procesu dochází u mluvčích *spanglish* k přejímání anglických slov nebo celých struktur a k jejich pošpanělšťování (k tomu dochází různou měrou). Výsledek je do značné míry náhodný, je individuální povahy – přestože tedy existují gramatiky *spanglish*, o jednotném systému, společném pro všechny mluvčí, nelze mluvit.³⁴ *Spanglish* lze tedy popsat jako hybridní jazykový útvar přechodné povahy, jehož modifikace se děje pod většinovým vlivem angličtiny.

Přední americký lingvista Dwight Bolinger (2002) považuje tento jev za stigmatizovaný dialekt a dodává, že je druhým nejrozšířenějším dialektem v USA v počtu mluvčích (na prvním místě stojí tzv. *Black English*, „černošská angličtina“). K jeho uživatelům patří etnická skupina neanglicky mluvícího původu. Prívlastek „stigmatizovaný“ jazykovědec objasňuje skutečností, že je na *spanglish* často nahlíženo jako na „nedbalou mluvu“ a jeho uživatelé jsou považováni za nevzdělané či málo inteligentní osoby. Je jím tímto vyčítána jejich neschopnost naučit se správně a plnohodnotně užívat jeden či druhý jazyk.³⁵

Už tady můžeme vidět rozdíl oproti *llanito*: *llanito* je výrazně lokální varianta s daleko menším dosahem, rozsahem a významem.³⁶ Počet mluvčích *spanglish* se odhaduje na několik milionů lidí žijících v jižní a východní části USA. Vzhledem k teritoriálnímu rozměru Gibraltar je počet uživatelů *llanita* mnohonásobně menší.

Z lingvistického hlediska je společnou vlastností obou jevů to, že jsou produktem jazykové interakce mezi anglickým a španělským jazykem. Tato interakce nicméně probíhá mezi různými variantami obou jazyků. U *spanglish* jde o latinskoamerické imigranty žijící

³⁴ VIERECK, W. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Lidové noviny, 2005.

³⁵ BOLINGER, Dwight. Jazyk – nabitá zbraň. In *Vesmír 81*. 2. vyd. 2002, s. 105.

³⁶ BARBERA NÚÑEZ, Elena. Do you speak yanito? *Andalucíaeduca* [online]. 2009, roč. 4, č. 11 [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: <http://www.andaluciaeduca.com/hemeroteca/ae_digital11.pdf>.

v USA, tj. o kontakt hispanoamerické španělštiny s americkou angličtinou. U *llanita* se střetává andaluská španělština a britská angličtina.

Dalším společným rysem je skutečnost, že ani *spanglish* ani *llanito* nemají kodifikovanou normu. Oba mají povahu individuálního rozkolísaného útvaru se substandardní sociolingvistickou platností, která je omezena na běžnou mluvenou komunikaci.

Konečně poslední rozdíl můžeme spatřovat v sociálním hodnocení. Zatímco *spanglish* je, jak bylo řečeno, mnohými považován za stigmatizovanou variantu a zdůrazňuje se neschopnost jeho mluvčích osvojit si náležitě druhý jazyk, *llanito* je většinou považováno za půvabný lokální fenomén.

5.2 Llanito versus chicano

V pracích, které ze sociolingvistického hlediska studují kontakt španělštiny s jinými jazyky, se objevuje také termín *chicano*, a někdy se zmiňuje též jeho systémová podobnost s *llanitem*. *Chicano* je jazykový útvar, který se stejně jako *spanglish* týká amerického kontinentu.

Nejčastěji se tento termín netýká jazyka, ale jeho uživatelů: *chicanos* je v USA označení pro potomky Mexičanů. Jimi užívaný specifický útvar se pak rovněž nazývá *chicano* (někdy se spíše než o jazyku jako celku mluví o jednotlivých slovech nebo rysech, nazývaných *chicanismos*).

Podobně jako u *llanita* existuje více teorií o etymologickém původu slova *chicano*. Předpokládá se, že stejně jako slovo *mexicano* má původ v náhuatlu. Jak již bylo řečeno, *chicanos* jsou potomci mexických přestěhovalců, kteří byli, na základě pracovních dohod mezi Mexikem a USA, posláni na začátku dvacátého století na práci do Kalifornie. Z označení „*Mescheecanos*“ mohlo vzniknout označení *chicanos*. Tito lidé v Kalifornii vypomáhali hlavně na farmách. Termín tak zároveň označoval příslušnost k nižší sociálně vrstvě a příslušnost k cizímu elementu, proto není divu, že často nesl a nese pejorativní význam.

Není tak tomu ale vždy: postupem času se vnímání tohoto pojmu začalo měnit a od 60. let se náhled na označení *chicano* mění. Příkladem může být texaský politik Paul

Moreno (již dle příjmení lze odvodit hispánské kořeny), který se hrdě označuje za *chicano*. Několik univerzit otevřelo studijní obor *Chicano Studies*.³⁷

Z výše řečeného by se mohlo zdát, že jazykový útvar *chicano* bude opravdu obdobou *llanita* nebo *spanglish*, nicméně to by byl omyl: *chicano*, příp. *chicano angličtina*, je totiž jazyková varianta americké angličtiny, ve kterém se objevují španělské rysy (zejména fonetické, ale i jiné). Nejde tedy o naučenou angličtinu, nýbrž o variantu angličtiny užívanou od dětství. Tento útvar tedy vykazuje zásadní odlišnosti od *llanita* a *spanglish* a společné studium těchto útvarů má smysl jen z obecně jazykového hlediska.

Nelze nicméně zapomínat, že velmi frekventovaný termín *chicano* se dnes užívá daleko spíše v souvislostech etnických, politických a kulturních než jazykových.

³⁷ Chicano: What Does The Word Mean And Where Does I Come From? *The Huffington Post* [online]. c2016 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.com/2012/10/21/chicano_n_1990226.html>.

6 Jazyková ideologie Gibraltaru: včera, dnes a zítra

6.1 Gibraltárané v duchu bilingvismu

Každé území mělo v minulosti své specifické obyvatelstvo a bylo také specificky ovlivňováno v důsledku historických a společenských událostí. Koexistence více etnik na jednom území vždy znamenala také koexistenci více jazyků a nářečí na něm. V naší době je takových území nespočet. A jedním z nich je také Gibraltar – území, jež bylo po staletí symbolem míšení různorodých národů, kultur, jazyků a dialektů.

Kdybychom chtěli shrnout jazykovou situaci na Gibraltaru, můžeme konstatovat, že do 18. století se zde hovořilo především španělsky (dlouhodobá vazba na Španělsko jak geografická, tak historická). Kromě toho byla na tomto malém území přítomna celá řada jiných jazyků a dialektů, jejichž uživatelé patřili k menšinovým skupinám (Italové, Janované, Židé atd.).

Politická změna na Gibraltaru a vzestup významu britského elementu vedly ke změně sociolingvistické situace: objevil se zde fenomén bilingvismu.

Zárůdky bilingvismu na Gibraltaru se začaly objevovat po nastolení britské vlády (1763) a s tím souvisejícím příchodem anglicky mluvících osob. Byla to chvíle, kdy se gibraltarské obyvatelstvo rozdělilo na tzv. starou a novou populaci. K té staré populaci patřili původní obyvatelé, včetně menšin. Jejich hlavním dorozumívacím jazykem byla španělština. Nová populace zahrnovala příslušníky anglické národnosti a jejich přirozeným jazykem byla angličtina.

V důsledku koexistence dvou jazyků vznikla u obou populačních skupin potřeba komunikovat s druhou skupinou. Často například docházelo k situacím, kdy britští vojáci (součást nové populace) potřebovali mluvit s místními, kteří patřili k staré populaci. Příkladem opačné situace by mohla být situace, kdy Gibraltárané museli jít na úřad. A vzhledem k tomu, že se angličtina zde stala jediným úředním jazykem, je logické, že místní cítili potřebu naučit se anglicky, aby se mohli na těchto úřadech dorozumět sami.

V průběhu 18. a 19. století zde oba jazyky koexistovaly vedle sebe, ale zpočátku se mezi sebou neovlivňovaly. Z výše uvedených příkladů také vyplývá, že jejich uživatelé byli striktně rozděleni podle jazykové příslušnosti a že zásadní roli hrál charakter komunikační situace (formální či neformální projev).

Jak tvrdí Alexander Bergs (2012), německý jazykovědec a historik, angličtina si po staletí udržovala status oficiálního jazyka Gibraltaru. Její užití příslušelo výhradně střední a

vyšší společenské třídě. Byla neodmyslitelnou součástí prozatímní vlády, užívala se v průběhu formálních událostí a dále také ve vzdělávacím systému.³⁸

Vzhledem k tomu není vůbec překvapující, že mluvčí španělského jazyka a llanita patřili k nižší kategorii. Díky četným studiím bylo zjištěno, že užití llanita ve školách se omezovalo na mluvu pouze mezi studenty, nebo v komunikaci mezi profesory, nikoli však mezi profesory a studenty navzájem. Tento typ komunikace (profesor ↔ student) byl považován za zcela nepřipustný.

Na llanita a španělštinu se po dlouhou dobu nahlíželo jako na mluvu, jež tvořila součást běžného života Gibraltářanů, stala se jazykem jejich domácností a přátel. Jednalo se o neformální druh komunikace rodinného, přátelského charakteru.

Od 20. století se pozice obou jazyků se začala výrazněji proměňovat. Jak ukazují studie Anjy Kellermanové (2001: 91-93) a Davida Leveye (2008: 58), jazykové preference Gibraltářanů se začaly postupně měnit. Byl zřejmý postupný, zato výrazný průnik anglického jazyka do neformální komunikace rodinné, přátelské povahy.

Zmíněné studie výrazně napomohly rekonstruovat obrázek jazykových proměn na Gibraltarů od počátku 20. století. Pokud se v 18. století mluvilo o rozdělení populace na starou a novou (v důsledků historických, ale hlavně jazykových změn), ve století dvacátém vznikl pojem *Generace I* a *II*. S touto terminologií přišel Bergs (2012), který se problematikou důkladně zabýval. *Generaci I* popisuje jako dospívající skupinu Gibraltářanů na začátku 20. století. Uvádí, že se jednalo o výhradně španělsky mluvící uživatele, kteří disponovali velmi malou znalostí anglického jazyka.

Bergs (2012) vysvětluje, že v důsledku silícího významu angličtiny bylo u mladší vrstvy této první generace Gibraltářanů možné pozorovat jisté změny. Nejvýrazněji se tyto změny, spočívající v hojnějším užívání angličtiny, projeví v prvních dekádách dvacátého století u věkové kategorie 9 až 12 let.³⁹ Detailnější analýza ukázala, že angličtinu více užívali zejména muži, neboť potřebovali lepší zaměstnání, aby zabezpečili rodinu. Vybudování dobrého kariérního růstu mohla na Gibraltarů zajistit pouze angličtina.

Plně se tendence používat angličtinu projevila až v následující generaci, logicky pojmenované jako *Generace II*. Jazykový zvrát se odehrál během druhé světové války, ale

³⁸ BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1747.

³⁹ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 91-93.

hlavně po jejím skončení. Klíčovou roli sehrála reforma gibraltarského vzdělávacího systému.

Na závěr bychom ještě chtěli poznamenat, že výzkum bilingvismu je poznamenán skutečností, že toto téma zůstávalo dlouho stranou zájmu lingvistů. I přesto, že bilingvismus existoval na tomto území již delší dobu, první referenční práci zkompletoval významný lingvista West v roce 1956 pod názvem „Bilingualism in Gibraltar“ (Kramer, 1986). Další souvislé práce se objevily až v 70. letech. A právě od sedmdesátých a hlavně osmdesátých let lze také mluvit jako o systematictější úsilí popsat jazykovou situaci na Gibraltaru. Přesto se dnes lingvisté shodují, že přes veškerou snahu bylo tomuto tématu v globálním měřítku věnováno celkem málo pozornosti. Navíc řada studií měla podobu disertační práce, takže mnohé nebyly publikovány.

6.2 Jazykové reformy ve 20. století

S příchodem Britů sice španělský jazyk na Gibraltar nabyl statutu jakéhosi nestandardního lokálního jazyka (jako tomu bylo s místními nářečí v jiných koloniích Velké Británie v Africe či Asii), plnil ale velmi podstatnou funkci: usnadňoval výuku anglického jazyka mezi místním obyvatelstvem. Jako zprostředkovatel snazší výuky angličtiny pro Gibraltarány fungovala španělština na základních školách do roku 1944, kdy došlo v gibraltarském vzdělávacím systému ke změnám.

Na základě nařízení britské vlády byl v roce 1944 zřízen tzv. Výbor pro vzdělávání, který rozhodl o přijetí jazykové reformy.⁴⁰ Cílem reorganizace bylo přepnutí veškeré výuky na školách do angličtiny. Vycházelo se z přesvědčení, že takto provedená jazyková unifikace usnadní rychlejší a efektivnější komunikaci mezi Gibraltarány a Brity.

V důsledku reformy se španělština užívala stále méně. Na školách sice zůstala, ale jen jako samostatný předmět.⁴¹

Tehdejší ministr školství Dr. Howes na tyto reformy nahlížel jako na jediný nástroj pro to, aby se ústní projev Gibraltáranů začal výrazně zlepšovat už v útlém věku. Podle jeho názoru mělo dojít také ke zlepšení sociálních vztahů mezi místními a anglicky mluvícími obyvateli. A aby předešel možným negativním reakcím, zdůraznil, že v žádném případě není

⁴⁰ KRAMER, J. *English and Spanish in Gibraltar*. Hamburg: Helmut Buske Verlag, 1986, s. 47.

⁴¹ TRAVESO, A. A. *A history of education in British Gibraltar 1704-1945*. Diss. Southampton, 1980, s. 105. Z následujícího originálu:

„...all teaching, even in the infant schools, was to be in English language, but Spanish was henceforth to be taught as a separate subject in all schools above primary level...“

v jeho plánech vypudit španělský jazyk z území: cílem naopak bylo, aby byli Gibraltárané dokonale bilingvní.

K dosažení takového stavu bylo navrženo, že angličtina bude na školách vyučována od prvního stupně a s výukou španělštiny se mělo začínat pravidelně ve věku 11 let, a to pouze s kvalifikovanými učiteli.

Šlo o radikální změny, a tak vyvstává otázka, jak na to reagovali samotní Gibraltárané?

Po zavedení anglického jazyka na všech stupních se vůbec neobjevily požadavky na revokaci rozhodnutí, tj. aby španělština byla hlavním vzdělávacím jazykem. Vláda dokonce nechala Gibraltáranům právo na založení soukromých škol s možností výuky ve španělském jazyce. Ovšem Gibraltárané v podstatě neprojevíli zájem o vybudování takových institucí.

Proveďme malé historické srovnání.

K roku 1945 byly na Gibraltaru registrovány dvě „přípravné“ školy („mateřské školy“ podle britského systému), dvě základní školy pro dívky a tři pro chlapce, jedna střední dívčí a jedna střední škola pro chlapce. Veškerá výuka probíhala pouze v anglickém jazyce, vše podle modelu britského vzdělávacího systému.

V roce 1986 fungovalo na gibraltarském území celkem 16 škol: 7 základních škol prvního stupně, 1 základní škola pro židovskou komunitu, 4 školy druhého stupně, 2 všeobecná gymnázia, 1 škola pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a 1 odborná škola (známa jako *Gibraltar College*).

Dodnes je na Gibraltaru zachován tříúrovňový britský vzdělávací systém. Školné se neplatí. V současné době zde existuje čtrnáct státních škol, *Gibraltar College* a jedna soukromá střední škola.⁴² Veškerá profesionální příprava budoucích učitelů probíhá na britských univerzitách, kde také dostávají kvalifikaci. Doklad o způsobilosti vyučovat na gibraltarských školách získávají na základě přidělení registračního čísla ministerstvem školství Velké Británie.

6.3 Faktory, které ovlivnily současný stav: shrnutí. Média

Připomeňme si, že současnou sociolingvistickou situací na Gibraltaru zásadně ovlivnily již zmiňované faktory:

⁴² Department of Education. *Government of Gibraltar* [[online]. c2014 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <<https://www.gibraltar.gov.gi/new/department-education#ancla2>>.

1) Evakuace Gibraltářanů během druhé světové války na anglicky mluvící území, díky čemuž se na delší dobu dostali do kontaktu s dominantní angličtinou.

2) Španělská blokáda. Uzavření hranic mezi Gibraltarem a Španělskem v letech 1968 až 1982 velmi přispělo k tomu, že si Gibraltářané, kteří v důsledku toho byli odříznuti od životně důležitých zdrojů (zejména potravin, elektrického proudu a plynu) a svých rodin, vypěstovali záporný vztah, místy až nenávist k sousednímu Frankově Španělsku a naopak sympatie k britské kultuře, která je následně zabezpečila.

3) Další sympatie k Britům, ale také zdroj příjmů vnesl na Gibraltar turismus v 80. letech. Odhaduje se, že během roku 1983 navštívilo Gibraltar přes 46 700 turistů z Velké Británie.⁴³

Všechny tyto faktory spoluutvářely klima, které v některých ohledech obsahovalo i prvky britsko-španělské nesnášenlivosti.

Tenze se nutně musely odrazit též v žurnalistice a médiích, což jsou, jak je obecně uznáváno, síly, které velmi ovlivňují náladu ve společnosti. Počet novin vydávaných ve španělském jazyce začal v průběhu 20. století výrazně klesat. Příkladem jsou původně španělské noviny *El Calpense*, které se nejdříve staly dvojjazyčnými a v 70. letech zcela zanikly.

Masivní produkce novin psaných pouze v anglickém jazyce po následující desetiletí způsobila, že v roce 2006 se zde nevydávaly žádné noviny ve španělském jazyce (výjimkou byly *New People* obsahující pár článků ve španělštině a *Vox* vydávaný vždy se dvěma španělskými stránkami).

S narůstajícími technologickými vymoženostmi bylo Gibraltářanům umožněno také poprvé sledovat satelitní programy, ovšem pouze v angličtině a poslouchat anglicky mluvící rádia.

Llanito se vzhledem ke své povaze do médií dostává pochopitelně jen zřídka. Přesto se občas objevuje, byť spíše jen jako kuriozita. Příkladem může být gibraltarské periodikum *Panorama*. Každé jeho vydání obsahuje sloupky známé pod pojmem *Calentita*, příspěvky humoristické až satirické povahy. Sloupky jsou psány ve formě telefonické konverzace, která se odehrává mezi dvěma fiktivními postavami, jejichž rozhovor probíhá právě v Llanitu.⁴⁴

⁴³ KRAMER, J. *English and Spanish in Gibraltar*. Hamburg: Helmut Buske Verlag, 1986, s. 58.

⁴⁴ Yanito is not considered offensive. *Panorama* [online]. c2015, poslední revize 28.7.2015 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://gibraltarpanorama.gi/14774/130077/a/yanito-is-not-considered-offensive>.

Dalším příkladem proniknutí *llanita* do médií může být několik televizních pořadů. První z nich nese název *Talk About Town*, v rámci kterého tři moderátoři debatují o gibraltarském aktuálním dění v *llanitu*. Název druhého pořadu je sice anglický (*Pepe's Pot*), ale zábavnou formou podává názornou ukázkou konverzace dvou kuchařů v *llanitu*.⁴⁵

Při popisu současné situace *llanita* jsme se nechtěli omezit pouze na zdroje ze sekundární literatury, a proto jsme vyzpovídali několik uživatelů *llanita*. Názory jednotlivých mluvčích byly získány formou nahrávek. CD s nahrávkami je součástí této práce. My se teď omezíme jen na přepis toho nejdůležitějšího, co respondenti uvedli. Zdůrazňujeme, že nám šlo o to, co běžní Gibraltárané vědí o *llanitu*, co soudí o jazykové situaci na Gibraltaru a jaký je jejich postoj k *llanitu*. Jejich názory přepisujeme bez úprav, tj. nebudeme je vyvracet ani konfrontovat s realitou, a nebudeme ani upozorňovat na to, že jsou místy naivní.

První respondentkou byla novinářka María Sánchez Rodri (50let), která pracuje pro noviny *The Olive Press*. Sama sice pochází z Méridy, ovšem s uživateli *llanita* pracuje každý den. María Sánchez nejdříve uvádí, že tento výraz odkazuje k obyvatelskému označení, který vznikl jako produkt mísení národů, jako jsou Španělé, Britové a Malt'ané. Etnické míšení vedlo i k míšení jazykovému v důsledku čehož došlo k vytvoření specifické gibraltarské mluvy. Sánchez zdůrazňuje, že bází pro ni se stala především jazyková kombinace andaluské španělštiny a angličtiny. V rámci této mluvy vznikla nová slova a nové konstrukce či frazémy. Svůj výklad ilustruje četnými příklady. Jako příklad nově vzniklých slov uvedla:

plesiglas („umělá hmota“)

chingua („žvýkačka“)

regalín („dárek“)

meblis („nábytek“)

Jako příklad typických konstrukcí uvedla:

Llama al número el doble dos. – „Zavolej na číslo 22“.

Hemos comprado un armario embutido. – „Koupili jsme vestavěnou skříň“.

Te doy para atrás tu libro hoy mismo. – „Ještě dnes ti vrátím knihu“.

⁴⁵ PAYNE, Stephen. *Gibraltar Broadcasting Corporation* [online]. c2014-2015 [cit. 2016-12-26]. Dostupné z: <http://www.theinfolist.com/php/SummaryGet.php?FindGo=Gibraltar+Broadcasting+Corporation>.

Svůj pohled na fungování *llanita* v gibraltarské společnosti popisovala skrz vlastní pracovní zkušenost. Její komentáře byly celkem negativní: *llanito* totiž vnímá jako překážku při své práci, protože se často stane, že slovním obrátům mluvčích *llanita* neporozumí, takže může při své práci působit neprofesionálně.

Další respondentkou byla Anna Alejandra Gil Ferrer (30let, Gibraltar), která na Gibraltaru pracuje jako obchodní vedoucí a je denně v kontaktu s lidmi. *Llanito* definovala podobně jako *María*. Když mluvila o dětské jazykové kompetenci na Gibraltaru, uvedla, že slova, která děti v rámci mluvy *llanita* vyprodukuje, jsou směsicí angličtiny a španělštiny.

Co se týká vlastního postoje, zastává názor, že kvůli míšení anglických a španělských slov ztrácí gibraltarské děti cit jak pro španělštinu, tak angličtinu – a důsledkem je chudá a nepevná slovní zásoba.

Ve výsledku tedy lze říci, že se obě rodilé mluvčí shodly v definici *llanita*. Z jejich komentářů vyplynulo, že pro ně tento výraz sahá za hranice jazyka: pod termínem *llanito* chápou nejen referenci ke specifické gibraltarské mluvě, ale také k obyvatelům Gibraltaru, jejich historii a kultuře.

Poslední dotaz se týkal jejich názoru na budoucnost *llanita*. Odpovědi nalezneme čtenář spolu s názory odborníků v následující kapitole.

6.4 Vyhlídky do budoucnosti

Jak se bude ten či onen jazyk vyvíjet, mohou jazykovědci odhadnout pouze s menší či větší pravděpodobností. Vývoj jazyka na určitém území lze ale částečně ovlivnit. K modifikaci jazykové situace v určité oblasti mohou přispět vlivné faktory, jako jsou vládní aktivity ve vzdělávacím systému nebo koexistence víc etnik vedle sebe (obojí lze na Gibraltaru pozorovat).

Jak již bylo řečeno, v současnosti je Gibraltar dvojjazyčným územím. Lze předpokládat, že také vzhledem ke své poloze jím i nadále zůstane. Nad tím, jaký bude v budoucnu vztah mezi angličtinou a španělštinou, se mezi odborníky intenzivně diskutuje, nicméně žádný obecně přijímaný názor nelze vysledovat.

V této souvislosti bychom chtěli upozornit na jeden faktor, který podle nás sehrává velkou roli – a bude působit ve prospěch angličtiny. Máme na mysli komunikační prostředky a zejména sociální sítě, kde je vliv dominantní angličtiny zcela zřejmý.

Ani prognózy budoucího vývoje *llanita* se příliš neshodují. Pro každého, kdo tento malebný jazykový útvar poznal, je nemilá skutečnost, že řada významných lingvistů je toho názoru, že tento lingvistický útvar je na takovém ústupu, že mu hrozí úplné vymizení z mluvy Gibraltáranů. Často to formulují tak, že se z tohoto pozoruhodného jazykového fenoménu postupně stane lingvistická kuriozita minulosti.

Podobný názor sdílají i média. Tématice se nedávno věnovaly např. španělský deník *El País*⁴⁶ a anglicky psaný deník *El Local*, a *llanito* bylo označeno za „vymírající mluvu“ či za „nářečí v ohrožení“.

Během rozhovoru se španělskými rodilými mluvčími jsem se také zeptala na jejich názor na budoucnost *llanita*. Jejich názor se od citovaných závěrů odborníků zásadně liší: domnívají se, že tato specifická mluva jen tak nezmizí, protože na Gibraltar budou vedle sebe i nadále angličtina a španělština. Domnívají se též, že bude důležitý vývoj bázových jazyků, ten totiž může ovlivnit strukturu *llanita*.

Tolik k názorům na budoucí podobu jazykové situace na Gibraltar. Z krátkého přehledu vyplývá, že si v tuto chvíli nikdo nedovolí odhadnout, kam bude vývoj směřovat. Z hlediska toho, kdo má rád jazyky, by byla škoda, kdyby vše skončilo tím, že jediným jazykem užívaným na Gibraltar bude britská angličtina.

⁴⁶ Why Gibraltar's Llanito dialect is rapidly dying out. *El País* [online]. poslední revize 17.8.2015 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://elpais.com/elpais/2015/08/13/inenglish/1439483786_343451.html>.

7 Závěr

Jen stěží bychom hledali společnost, která by byla natolik homogenní, že by v ní neexistovala jazyková rozmanitost. V takřka všech společenstvích existuje jazyková variabilita, byť v každém jednotlivém případě vykazuje specifické rysy (na jednom území může koexistovat více jazyků, národní jazyk může mít výrazné teritoriálně či sociálně definované varianty apod.).

Gibraltar může být navzdory své malé rozloze příkladem koexistence a vzájemného prolínání národů, kultur a jazyků, a toto konstatování o něm platí už mnoho století. Může být též místem vhodným pro pozorování souvislostí mezi kulturou a historií na jedné straně a jazykem na straně druhé: vždy když došlo na tomto území k politickým nebo kulturním změnám, odrazilo se to v jazyce. Z dnešního hlediska jsou nejzajímavějšími jazykovými „výsledky“ předchozího vývoje koexistence angličtiny a španělštiny a také existence specifického jazykového útvaru zvaného *llanito*.

Obě tato témata byla předmětem mé diplomové práce, byť hlavní pozornost byla věnována *llanitu*, tedy tématu, které zatím nebylo v české hispanistice příliš často analyzováno.

Jak již bylo řečeno, dnešní jazyková situace na Gibraltaru je výsledkem dlouhého vývoje a působení rozličných kulturních, sociálních a politických vlivů. Proto jsme svůj výklad museli zasadit do obecného historicko-kulturního rámce. Tato diplomová práce si pochopitelně nekladla za cíl vyčerpávajícím způsobem informovat o vzniku a dějinách Gibraltarů, proto druhá kapitola (první kapitola je úvodem do celé práce) jen stručně a obecně informuje o jednotlivých kulturách a převratných historických událostech, které měly vliv na formování současné jazykové situace. V průběhu celé práce jsme pak k těmto událostem a vlivům odkazovali, a to zvláště v těch pasážích, kde jsme se pokusili nastínit vývoj vztahů mezi angličtinou a španělštinou na gibraltarském území, a také při popisu etap vývoje *llanita*.

Termín *llanito* není jediným možným označením tohoto jazykového útvaru. Terminologické otázky jsou důležité také proto, že název může často říci mnohé o pojmenované skutečnosti. Třetí kapitola se proto věnuje terminologickým alternativám pojmu *llanito*, jako jsou *yanito*, *janito* či *gibberish*. Ve svých výkladech o etymologii pojmu jsme se inspirovali názory význačných lingvistů (Lipski, Kellermanová nebo Kramer).

Cílem čtvrté kapitoly bylo prozkoumat a popsat *llanito* z hlediska jeho vnitřní výstavby a způsobu fungování. Pozornost byla postupně věnována třem jazykovým rovinám, syntaktické, fonetické a lexikální.

Pro syntaktickou charakteristiku *llanita* je zásadní, že se vlastně jedná o systém přepínání kódů (code-switching system). Tato charakteristika, kterou podrobně studuje odborník na gibraltarské dějiny a mluvu Neville Chapulina, je nepochybně zásadní definiční charakteristikou tohoto jazykového útvaru. Tvoření vět či syntaktických struktur v *llanitu* bychom tak mohli označit za hybridní. Vytváří se zde jakýsi jazykový konglomerát, v rámci kterého dochází k téměř libovolným kombinacím prvků z bazových jazyků, tj. z angličtiny a španělštiny, a velmi okrajově též z dalších jazykových příměsí.

Z fonetického a fonologického hlediska vykazuje *llanito* rysy andaluské španělštiny, která tuto mluvu po celou dobu ovlivňovala. Nejvýraznější změny lze sledovat v systému souhlásek. K těm nejprůzračnějším patří *seseo*, aspirace či zánik *-s* a *rotacismus* apod. Grafická a zvuková stránka *llanita* tak odpovídá španělštině. Proto například anglické slovo *ceiling* („strop“) se do *llanita* dostane v podobě *sili* a při jeho výslovnosti mluvčí respektuje španělskou artikulaci.

V kapitole o slovní zásobě bylo ukázáno, jak podstatnou roli hrály v rozšiřování slovní zásoby *llanita* přejímky z cizích jazyků. Přejímky z italštiny, francouzštiny či z Haketie pochopitelně nemohou početně konkurovat slovům z bazových jazyků, představují nicméně zajímavý jazykový fenomén.

Kapitola věnovaná lexikální rovině obsahuje též popis dvou slovníků. Tyto jedinečné lexikografické práce – je až překvapující, že jich neexistuje více – byly mezi sebou srovnány na základě obsahu a autorského přístupu.

Čte-li si hispanista charakteristiku *llanita*, ihned si vzpomene na podobný fenomén, totiž na *spanGLISH*. Kromě toho jsme se také zmínili o dalším *llanitu* podobném jevu známým pod pojmem *chicano*. Vzhledem k tomu všemu jsme další kapitolu věnovali srovnání těchto fenoménů – popsaly jsme jejich sdílené i odlišné rysy.

Poslední kapitola má sociolingvistickou povahu: pokusili jsme se popsat fenomén gibraltarského bilingvismu, a to jak jeho historický vývoj, tak i současnost. Věnovali jsme pozornost všem souvislostem, které považujeme za podstatné, mj. jazykovým reformám, jež zasáhly gibraltarský vzdělávací systém ve 40. letech. Abychom pouze nereprodukovali názory převzaté ze sekundární literatury, pokusili jsme se též předložit výsledky své skromné sociolingvistické sondy, provedené během pobytu na Gibraltar. Vyzpovídali jsme

dva obyvatelé Gibraltaru a v přepisu nahrávek předkládáme jejich názory na *llanito* a jeho budoucnost.

Budoucí vývoj jazykové situace na Gibraltaru, a zejména budoucnost *llanita*, pak byly posledním dílčím tématem práce. Z popisu současné situace pro nás vyplývaly dvě věci:

1) budoucí vývoj vztahu mezi španělštinou a angličtinou na gibraltarském území je nesmírně obtížné odhadnout; 2) budoucnost *llanita* nevypadá růžově. Názory specialistů nám náš odhad potvrdily. Mnozí odborníci (např. Tito Vallejo) se domnívají, že *llanito* spěje ke svému zániku.

Tento závěr v nás pochopitelně vyvolává smutek, a nic na tom nemění ani skutečnost, že námi konzultovaní „běžní“ Gibraltaraňané jsou optimističtější. Bylo by podle nás totiž škoda, kdyby *llanito* zaniklo. A myslíme si, že tento názor musí zastávat jak lingvista, pro kterého jde o pozoruhodný jazykový fenomén, který ve světě zase nemá tolik obdob, tak i laik, který Gibraltar navštíví a setká se s tímto půvabným jazykovým útvarem. Pevně doufáme, že jsme čtenáře touto diplomovou prací, která si nekladla velké cíle, chtěla jen v českém prostředí představit dosud spíše opomíjené jazykové téma, o malebnosti *llanita* přesvědčili.

8 Resumen

Parece poco probable la idea de que se pueda encontrar una sociedad que sea tan homogénea para que en ella no exista ninguna diversidad lingüística. En casi todas las sociedades está presente una variedad de lenguas aunque en cada caso tiene características específicas (por ejemplo, en un territorio puede haber más de una lengua, el idioma nacional puede tener las variantes muy significativas que puedan ser territorialmente o socialmente definidas).

A pesar de su tamaño pequeño, Gibraltar puede representar un buen ejemplo de la convivencia de diferentes naciones, culturas y lenguas. Y la afirmación de lo dicho se tiene por lo cierto ya por muchos siglos. Asimismo, Gibraltar puede ser un lugar conveniente para la observación de las conexiones entre la cultura y la historia por un lado y la lengua por el otro lado, siempre cuando se haya producido un cambio político o cultural en el territorio, todo eso ha sido reflejado en su lenguaje.

Desde la perspectiva actual como el resultado más interesante desde el punto de vista lingüístico, con la referencia al desarrollo previo, se tiene a la coexistencia entre el inglés y español, y todo eso también junto a la existencia de una estructura lingüística específica denominada *llanito*.

Ambas cuestiones se han convertido en el objeto de mi tesis aunque la atención principal se ha prestado al *llanito*, es decir a un tema que no ha sido en el hispanismo checo analizado con tanta frecuencia.

Como ya se ha reflejado, la presente situación lingüística en Gibraltar es el resultado de un largo desarrollo e interacciones de diferentes culturas, sociedades y políticas influidas entre sí. Por lo tanto, ha sido necesario de exponer su interpretación en el marco histórico y cultural de carácter general. Obviamente, el objetivo de la presente tesis no ha sido de informar exhaustivamente sobre el origen y la historia de Gibraltar, por ello en el segundo capítulo (el primer capítulo es una parte introductoria al trabajo entero) hemos introducido una información breve y general sobre las diversas culturas y acontecimientos históricos significativos que han influido en la formación de la situación lingüística actual. A lo largo del trabajo nos hemos referido a estas influencias, particularmente, en aquellos pasajes en los que hemos tratado de describir el desarrollo de las relaciones entre el inglés y español en la zona gibraltareña y también para describir las etapas del desarrollo del *llanito*.

El término *llanito* no es la única denominación para este fenómeno lingüístico. Las cuestiones terminológicas son importantes también porque el nombre mismo puede a menudo explicar mucho acerca de una realidad denominada. Por ello, el tercer capítulo ha sido dedicado a las alternativas terminológicas del concepto del *llanito*, entre los cuales se pueden mencionar *yanito*, *janito* o *gibberish*. Explicando la etimología de los términos relacionados nos hemos basado en las opiniones de renombrados lingüistas (Lipski, Kellerman y Kramer, entre ellos).

El objetivo del cuarto capítulo ha sido reflejar y describir el *llanito* desde el punto de vista de su estructura interna y el funcionamiento. De manera progresiva también se ha prestado atención a los tres siguientes niveles lingüísticos: sintáctico, fonético y léxico.

Lo esencial para el carácter sintáctico del *llanito* ha sido su propia forma representada como un sistema de cambio de los códigos (el llamado *code-switching system*). Esta característica, que ha sido detalladamente estudiada por un gran especialista de la historia y el habla de Gibraltar, Neville Chapulina, es sin duda, la característica definitoria para la estructura de esta variante lingüística. Las formaciones de frases y estructuras sintácticas del *llanito* hemos de describir como híbridas. Así parece ser una especie del conglomerado idiomático dentro del cual se combinan entre sí arbitrariamente los elementos de las lenguas base, es decir, del inglés y español, y muy marginalmente de otras mezclas lingüísticas.

Desde el punto de vista fonético y fonológico manifiesta el *llanito* los rasgos del español andaluz el cual lo influyó a lo largo de su formación. Los cambios más significativos se pueden observar en el sistema consonántico. Hemos destacado también sus peculiaridades como el *seseo*, aspiración o desaparición de la *-s* final o *rotacismo*, entre ellos. La representación gráfica y fonética del *llanito* corresponde a la del español. De ahí, por ejemplo la palabra inglesa *ceiling* ("techo") se ha convertido en forma *sili* en el *llanito* respetando así la pronunciación española.

En el capítulo sobre el vocabulario del *llanito* se ha mostrado la importancia de los préstamos de otras lenguas en el proceso del enriquecimiento léxico. Los vocablos transmitidos del italiano, francés o de Haketía, obviamente, no pueden competir con las palabras de las lenguas base del *llanito*, sin embargo, representan un fenómeno lingüístico muy curioso.

El capítulo dedicado al nivel léxico también contiene una descripción de los dos diccionarios. Estas únicas obras lexicográficas es casi sorprendente que no exista más de ellas han sido comparadas entre sí a base de su contenido y las actitudes de los autores.

Si el hispano lee sobre las características del llanito, inmediatamente ha de recordar de un fenómeno similar como el *spanglish*. Aparte hemos mencionado también otro fenómeno muy parecido al llanito llamado el *chicano*. Por todo ello, otro capítulo hemos dedicado a la comparación entre estos fenómenos con el llanito dando énfasis en sus similitudes y diferencias.

El último capítulo es de carácter sociolingüístico: hemos tratado de describir el fenómeno del bilingüismo en Gibraltar, tanto en su desarrollo histórico como hoy en día. Hemos tenido en cuenta todos los contextos esenciales como por ejemplo las reformas lingüísticas influyeron en el sistema educativo gibraltareño en los años 40. Para no solo reproducir las opiniones recogidas desde las fuentes secundarias, hemos presentado también los resultados de una modesta investigación sociolingüística que ha surgido durante una estancia en Gibraltar. Hemos entrevistado a dos hablantes nativos de Gibraltar y las informaciones obtenidas de estas grabaciones –sus puntos de vista sobre el *llanito* y su futuro desarrollo– hemos presentado posteriormente.

El futuro desarrollo de la situación lingüística en Gibraltar y en particular, el futuro del llanito, ha sido el último tema de este trabajo. Al describir la situación actual hemos obtenido dos siguientes resultados:

1) El desarrollo futuro de la relación entre el español y el inglés en la zona gibraltareña es extremadamente difícil de estimar; 2) El futuro del llanito parece sombrío. Las opiniones de los especialistas han confirmado nuestra estimación. Muchos expertos (p.j. Tito Vallejo) opinan que el *llanito* encamina hacia su desaparición.

Esta conclusión, naturalmente, nos evoca tristeza y nada pueda cambiar eso, aunque los consultados gibraltareños siguen optimistas. Sería una lástima si el *llanito* se desapareciera. Y creemos que la misma opinión debe sustentar tanto un lingüista que toma este fenómeno lingüístico por notable, como un aficionado que visitará Gibraltar y entrará en contacto con esta magnífica forma lingüística. Esperamos convencer a los lectores de esta tesis, la cual no ha impuesto los objetivos grandes y cuya meta ha sido solo introducir este tema lingüístico un poco descuidado en el ambiente checo, sobre el rasgo pintoresco del propio *llanito*.

9 Seznam použité literatury

9.1 Tištěná literatura

- ACOSTA, de la Torre. *La cuestion de Gibraltar*. Madrid: Imprenta de Tomás Rey y Compañía, 1869.
- ARCHER, E. G. *Gibraltar, Identity and Empire*. Glasgow: Routledge, 2013. ISBN 978-0415347969.
- ARMISTEAD, Samuel. Sobre la lengua de los cambulloneros: El Pichingli. In *Revista de filología de la Universidad de La Laguna*. San Cristobal de La Laguna: Universidad de La Laguna, 1997. ISSN 0212-4130.
- BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012. ISBN 9783110251593.
- BOLINGER, Dwight. Jazyk – nabitá zbraň. In *Vesmír 81*. 45. vyd. 2002.
- BROWN, Keith. *Concise Encyclopedia of Languages of the World*. Oxford: Elsevier, 2010. ISBN 9780080877754.
- GOLD, P. *A Stone in Spain's Shoe: The Search for a Solution to the Problem of Gibraltar*. Liverpool: Liverpool University Press, 1994. ISBN 9780853232193.
- KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001. ISBN 9783831123681.
- KOLLMANNOVÁ, Ludmila. *Angličtina pro samouky*. 2. vyd. Praha: LEDA, 1999. ISBN 80-85927-02-0.
- KOŠTÁL, V. *Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2009. ISBN 9788087029732.
- KRAMER, J. *English and Spanish in Gibraltar*. Hamburg: Helmut Buske Verlag, 1986. ISBN 9783871188152.
- KREJČÍ, J. *O češství a evropanství: o českém národním charakteru (1. díl)*. Ostrava: Amosium Servis, 1993. ISBN 80-85498-19-7.
- LEVEY, D. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008. ISBN 9789027218629.

- LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. In *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986.
- MALENOVSKÝ, J. 300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltarů. In *Mezinárodní vztahy*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2013.
- PAVLŮ, R. *Pyrenejský poloostrov*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7204-070-7.
- RAYMON, Hickey. *A dictionary of varieties of English*. Malden: John Wiley & Sons, 2013. ISBN 9781118584040.
- SISSO, A. Haketía: Discovering the Other Judeo-Spanish Vernacular. In *Judeo Spanish and the Making of a Community*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015.
- ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Španělsko: Andora, Gibraltar*. Praha: Olympia, 1983. ISBN 9788070331415.
- TRAVESO, A. A. *A history of education in British Gibraltar 1704-1945*. Diss. Southampton, 1980.
- VIERECK, W. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Lidové noviny, 2005.
- WAGNER, M. L. Beitrage zur Kenntnis des Judenspanischen von Konstantinopel. In *Dictionnaire de Judeo-Espagnol*. Madrid, 1977.
- WEBER, E. The Myth of the Nation and the Creation of the „Other“. In *Critical Review* 15 (3–4:), 2003.
- ZAVADIL, Bohumil. *Vývoj španělského jazyka I*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-541-8.
- ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1641-4.

9.2 Elektronické zdroje

- AGER, Simon. *Omniglot* [online]. c1998-2016 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <<http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>>.
- BARBERA NÚÑEZ, Elena. Do you speak yanito? *Andalucíaeduca* [online]. 2009, roč. 4, č. 11 [cit. 2016-11-30]. Dostupné z: <http://www.andaluciaeduca.com/hemeroteca/ae_digital11.pdf>.
- PAYNE, Stephen. *Gibraltar Broadcoasting Corporation* [online]. c2014-2015 [cit. 2016-12-26]. Dostupné z: <<http://www.theinfolist.com/php/SummaryGet.php?FindGo=Gibraltar+Broadcasting+Corporation>>.
- SAID-MOHAND, Aixa. Inglés y español en Gibraltar: Usos y actitudes lingüísticas entre la población joven. In *Revista electronica de estudios filologicos* [online]. poslední revize 2010/6, č. 19 [cit. 2016-10-24]. Dostupné z: <<https://www.um.es/tonosdigital/znum19/secciones/estudios-23-Gibraltar.htm>>.
- VALLEJO, Tito. Djebal Tarik. *Gibraltar Heritage Trust* [online]. 2000, 7. vyd. [cit. 2016-12-25]. Dostupné z: <<https://shop.gibraltarheritagetrust.org/gi/>>.
- Department of Education. *Government of Gibraltar* [online]. c2014 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <<https://www.gibraltar.gov.gi/new/department-education#ancla2>>.
- Evakuace Gibraltaru za druhé světové války. *Ptejteseknihovny* [online]. c2014 [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <<http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/evakuace-gibraltaru-za-druhe-svetove-valky>>.
- *The People of Gibraltar* [online]. c2012 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

- *Presentación del "Diccionario Yanito" de Tito Vallejo, un libro de investigación pero también divertido* [online]. poslední revize 24.1.2014 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.sanroque.es/content/presentaci-n-del-diccionario-yanito-de-tito-vallejo-un-libro-de-investigaci-n-pero-tambi-n>.
- *Oxford dictionaries* [online]. c2016 [cit. 2016-20-11]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/gibberish>.
- Ortografía. *Llanitolanguij* [online]. c2015 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.llanitolanguij.com/2013/04/ofografi.html>.
- Why Gibraltar's Llanito dialect is rapidly dying out. *El País* [online]. poslední revize 17.8.2015 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: http://elpais.com/elpais/2015/08/13/inenglish/1439483786_343451.html.
- Yanitois not considered offensive. *Panorama* [online]. c2015, poslední revize 28.7.2015 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://gibraltarpanorama.gi/14774/130077/a/yanito-is-not-considered-offensive>.
- 'The Yanito Dictionary' ahonda en el gibraltareño. *El Mundo* [online]. c2002, poslední revize 10.6.2003 [cit. 2016-09-31]. Dostupné z: http://www.elmundo.es/elmundolibro/2003/10/06/no_ficcion/1065436977.html.
- Chicano: What Does The Word Mean And Where Does I Come From? *The Huffington Post* [online]. c2016 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2012/10/21/chicano_n_1990226.html.
- Comocontaremllanito. *Linguasenúmeros* [online]. c2009-2016 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.languagesandnumbers.com/como-contar-em-llanito/pt/llanito/>.

10 Seznam obrázků:

Obrázek 1 Systém vokálů	27
Obrázek 2 Systém konsonantů.....	28
Obrázek 3 Chování /l/ a /r/ na Gibraltaru a ve Španělsku.....	29
Obrázek 4 Seznam číslovek llanita	36